

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԾԸ.

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՓԵՏՐՈՒԱՐ 4, 1905

ԹԻԻ 5

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ

Ճ. Բ. ԿՐԻՆ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ

Հ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

ԱՒԵՏԱԲԵՐ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ. Կը հրատարակուի ամեն շաբաթ օր: Տարեկան գինն է մայրաքաղաքիս եւ գաւառներու համար կանխիկ 30 դանեկան արծաթ, օտար երկիրներու համար 4 1/2 տուլար, կամ 6 շիլին, կամ 7 3/4 Ֆրանք: Մեկ քերթի գինն է 30 փարա: Ամսաքերթին տարեկան գինն է 6 դանեկան ամեն տեղւոյ համար: Թղթատարի ծախքը խմբագրութեան վրայ է: Խմբագրութեան եւ բաժանորդագրութեան վերաբերեալ նամակներ պարտին ուղղուիլ առ Տր. Հ. Ս. Պարնըմ, Ամերիգան Խան, Կ. պոլիս:

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ա. Յ. ՊՅՅԱՃԵԱՆ

ՖԻՆԱՆՍՆԵՐԿԱՐ ԵՕԳՈՒՇՈՒ

ՃԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՌԻՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԾԸ.

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՓԵՏՐՈՒԱՐ 4, 1905

ԹԻԻ 5

ԱՐՏՕՆԱՏԵՐ Զ. Բ. ԿՐԻՆ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ Զ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հաղորդութեան Սբ. Խորհուրդի Առիթով 97. — Ամերիկայի Մեզ Մորմոններ 99. — Բաքոյապալտութիւն 101. — Երզնակութիւն 103. — Գիտական ցառազդիմութիւն վերջին ցիսուն Տարիներու Մեզ 104. — Կորսուած Բա. ուր 106. — Ծ. Արեւելքի Պատերազմը 110. — Սեյմք Լուիսի ցուցանանդեսը 113. — Շնորհաւորական Ռաց Նա. մակ 114. — Ողբ Բարեկամիս Շիրմին վրայ 115. — Ը Դաս, փետր. 19 115. — Քաղաքական Լուրեր 117.

ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՍԲ. ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ԱՌԻԹՈՎ

(Գործ. 9/22-ին Լահայի Եկեղեցիին Խորհուրդի նշանով)

[Խմբագրական]

Կ'ուզեմ ձեզի երկու համար կարդալ Ղուկասու Աւետարանէն: Առաջինն է «Ձեզի այսօր փրկուիլ մը ծնաւ Դաւիթի քաղաքին մէջ (Բ. 11): Երկրորդն է «Յիսուս մեծ ձայնով աղաղակեց ու ըսաւ, Հայր, քու ձեռքդ կ'աւանդեմ իմ հոգիս. ու երբոր աս ըսաւ՝ հոգի առաւ» (ԻԳ. 46): Քրիստոս ծնաւ եւ Քրիստոս մեռաւ: Քանի մը օր առաջ անոր ծննդեան տարեգարձը տօնեցինք: Այսօր ալ հոս ժողովուած ենք իր մահը յիշատակել: Այս երկու բաները կը պատահին մարդկային սեռի անցնիւր անդամի: Դրեթէ այս երկու բաները միայն կրնանք ըսել ամէնուն վրայ, որոնք ժամանակաւ ապրած են այս մեծ քաղաքին մէջ: Ձեռք կրնար ըսել, Ամէնքը տեսան, վասն զի ոմանք կոյր ծնան: Ձեռք կրնար ըսել, Ամէնքը խօսեցան, վասն զի ոմանք համար եղան մինչեւ ցմահ: Ձեռք կրնար ըսել, Ամէնքը կերան, վասն զի մանկիկներէ ոմանք մեռան ծնելէ մէկ քանի րոպէ ետեւ: Բայց ամէն այր, կին եւ մանուկ ծնան եւ մեռան:

Այս տիեզերական բաներուն հաղորդ եղաւ Քրիստոս: Պաղեստին կ'երթանք եւ Յուդայի ցեղին կողմէ ժամանակաւ գրաւուած գաւառի մը մէջ կը գտնենք Պէյթ Լահմ անուն քաղաքը, իբր 3,000

բնակչով, ամէնքը Քրիստոսնայ: Այդ է վաղեմին Բեթլեհէմ, ուր ծնաւ Քրիստոս: Եթէ անկէ ճամբայ ելլենք օտքով եւ դէպ հիւսիս երկարող ճամբէն երթանք, երկու ժամէն կը հասնինք Երուսաղէմ, ուր մեռաւ ան: Քրիստոս ծնաւ ախոռի մը մէջ: Մայրաքաղաքին մէջ ծնածներուն մէջ շատ չեն անոնք որ աւելի խոնարհ չըջվայրի մէջ ծնած ըլլան: Քրիստոս մեռաւ խաչին վրայ: Հոս մեռած միլիոնաւորներէն ոչ մին աւելի սոսկալի մահով մեռաւ: Ինչո՞ւ ծնաւ Քրիստոս, ինչո՞ւ մեռաւ ան:

Ծնաւ որ ինքզինք մեզի հետ նայնացնէր: Կը յիշէք, եղբայր, քոյր, երբ ձեր անդրանիկը ծնաւ, ինչ ուրախութիւն բերաւ իր հետ: Ան եկաւ ձերն ըլլալ ինչպէս ուրիշ ոչ մէկ մանկիկ եղած էր, ձեր ընտանիքին մէկ անդամ ըլլալ, ձեր տան եւ սրտին մէջ տեղ մը գրաւել: Թերեւս դու, ով հայր, այն օրը գործիդ գացիր ըստ սովորութեան, բայց սրտի նոր ուրախութեամբ գացիր, եւ կեանքը նոր յարգ ստացաւ աչքիդ: Եւ դուն, ով մայր, մինչ անկողնի կը ծառայէիր, մոռցար ցաւերդ նոր կեանքին համար, որ արուեստաւ եւ սերտիւ քու կեանքիդ հետ կապուեցաւ:

Նմանապէս Քրիստոս ծնաւ մերն ըլլալու հա-

մար: «Մեզի մանուկ մը ծնաւ:» Իմ հարազատ եղբայրս իմ մօրմէս ծնածն է միայն: Բայց կոյս Մարիամէ ծնածը եկաւ ըլլալ մարդկային ազգին եղբայրը: Աստուծոյ ուրիշ Հայր չունէր ան, եւ Աստուած ամէնուս Հայրն է: Նախ յայտնուեցաւ իբրեւ Արարիչ, վասն զի «Անով աշխարհքն ալ ստեղծեց:» Բայց Արարիչը մեզմէ մէկը չթուիր մեզի: Հին Տնտեսութեան մէջ յայտնուեցաւ իբրեւ Ուխտին Հրեշտակը: Բայց հրեշտակը մեզմէ չէ: Յիսուս կրնար երկինքէն իջնել չափահաս մարդու կերպարանքով եւ յանկարծ մեր մէջ երեւիլ: Բայց այն ատեն իբրեւ օտար մէկը պիտի նկատուէր ուրիշ մարդոց անման: Սակայն ինք աշխարհ մտաւ, բոլոր ուրիշներուն նման, ծննդեան դռնէն: Հըրեաները ըսին, «Ասիկա հիւսին որդին չէ»: ասոր մայրը Մարիամ չը կոչուիր:» եւն: Այսինքն, «Մեզմէ մէկն է ինք:» Քրիստոս անդամ է մարդկային ազգին: Ուրիշ մարդերէ կը տարբերի մեղքէ զերծ ըլլալով, բայց այդ չնուազեցնէր իր մարդկութիւնը: Առողջ մէկը Մօլոքայ կ'երթայ եւ կ'ըլլայ միակ առողջը բոլոր բնակչութեան մը մէջ: Սակայն այդ չնուազեցնէր անոր մարդկութիւնը: Եւ եթէ բորոտութիւն բուժելու կարողութիւն ունի, սիրով չո՞ղջնուիր անոր ժամանակը: Մեղքը մարդկութեան անհրաժեշտ մաս մը չէ: Հոգիի ախտ, բորոտութիւն է: Եւ եթէ մէկը զայ այդ ախտէն չվարակուած, ոչ նուազ մարդ կ'ըլլայ չվարակուած ըլլալուն համար, այլ մանաւանդ միակ աւրողը եւ կատարեալ մարդը:

Եւ Քրիստոս եկաւ մօտ ոչ միայն ամբողջ մարդկութեան, այլ եւ քեզի, ինծի անհատապէս: Կ'ըսենք թէ բոլոր մարդիկ եղբայր են եւ այս մեծ իրողութիւնը, մարդոց եղբայրակցութիւնը, սկսած է ճանչցուիլ որպէս ոչ երբեք ճանչցուած էր: Բայց չենք կրնար ամէնուն ընտանեանալ եւ միայն քիչերուն կրնանք մտերմանալ: Սակայն Քրիստոս եկաւ, ամէն մէկուս մօտ եկաւ: Եկաւ ըլլալ ձեզի բարեկամ, ընկեր, ձեր ուրախութիւններուն եւ ցաւերուն հաղորդ, ձեզի մխիթարիչ եւ օգնական: Եկաւ անդամ ըլլալ ձեր ընտանիքին, ձեզի կապուիլ, ձեր ամուսնին, ձեր զաւկին, այո, ձեր հոգիին չափ: Եկաւ իր բնակութիւնը ձեր մէջ հաստատել: Ահա թէ ինչո՞ւ ծնաւ Քրիստոս:

Արդ, ինչո՞ւ մեռաւ Քրիստոս: Մեռաւ, վասն զի այնքան ճշմարիտ բարեկամ էր մեզի, վասն զի այնքան մեծ սէր ունէր մեր վրայ: Վտանգի ժամուն է միայն որ մարդ իր սէրը կը յայտնէ՝ իր կեանքը տալով: Զինուորը կը մեռնի ռազմադաշտին վրայ, վասն զի կը սիրէ իր երկիրը եւ իր Վեհապետը:

Բայց այդ կ'ըլլայ այն ժամանակ միայն, երբ թշնամի մը վնաս կ'սպառնայ իր երկրին: Ազատաբար նաւազը փոթորկին հետ ոգորելու պահուն կը կործնցնէ իր կեանքը: Բայց այդ կ'ըլլայ նաւաբեկեալներ կորստեան վտանգէ ազատելու համար միայն: Մայրը կը վազէ հրդեհեալ տունը եւ կը մեռնի բոցերուն մէջ: Բայց այդ կ'ըլլայ վասն զի իր մանկիկը հոն է եւ այրուելու վտանգի մէջ: Հաւատարիմ հիւանդապահը ժանտախտին կ'ենթարկէ ինքզինք եւ վերջապէս կը մեռնի ախտէն: Բայց նպատակն է վարակուածներուն հոգ տանել եւ, եթէ հնար է, ազատել անոնց կեանքերը: Եթէ վտանգի մէջ չըլլայինք, Քրիստոս մեզի համար չէր մեռներ: Ինք չմեռաւ երկնից սերովբէներուն եւ հրեշտակներուն համար: Ահարկու բանի մը վտանգն էր որ զՔրիստոս մղած ըլլալու է մեռնել մեզի համար:

Արդ, կը մեռնէր ան, եթէ մեզի հնար ըլլալ ուրիշ կերպով ազատուիլ: Ազատաբար նաւուս ամբողջիկ, որոնք իրենց կեանքը յուժմպէտս կը վտանգեն երբ գիտեն թէ վտանգուած նաւաղները կրնան նոյնչափ ազատուիլ՝ փամփուշտի միջոցով անոնց պարան հասցնելով, մեղադրելի են եւ ոչ թէ գովելի:

Մեր վտանգը մեծ էր, եւ ազատման ուրիշ հնար չկար մեզի համար բաց ի Քրիստոսի մահէն: Եթէ ուրիշ հնար մը ըլլար, Հայրը որու այնքան անհունապէս սիրելի էր՝ միթէ պիտի չընդունէր անոր աղերսը, երբ աղօթեց. «Հայր իմ, թէ ոչ կարելի է, թող աս գաւաթը ինծմէ անցնի»: Պիտի ըսէր, «Այո, օրեւիտ Որդիս, ուրիշ կերպով մը պիտի փրկեմ մարդը:»

Քրիստոս մեռաւ մեզ չարիքէ մը ազատելու համար, եւ այդ չարիքն է մեղքը: Մեղք կ'ըսենք, եղբայրներ եւ քոյրեր, եւ խորշիկի բան մը կը կը հասկնանք: Սակայն մեր այդ ըմբռնումը ո՞րքան թերի է: Եթէ կարենայինք միայն տեսնել Գարբիէլի եւ Սատանայի նկարագիրները՝ դէմ առ դէմ դրուած, եւ հասկնալ թէ մեղքն է բոլոր տարբերութեան պատճառը, եթէ կարենայինք տեսնել ողջերէն լաւագոյն մարդուն եւ յոռեգոյն ոճրագործին սիրտերը, եւ ըսել թէ «այս տարբերութեան պատճառը մեղքն է միայն», եւ եթէ կարենայինք երկինքը եւ դժոխքը տեսնել եւ ըսել, «Հոս կը տեսնենք օրբութեան եւ մեղքի պտուղները դէմ առ դէմ դրուած», այն ատեն այժմեանէն աւելի պիտի հասկնայինք թէ «որչափ մեծ է չարիքը, որմէ մեզ փրկելու համար մեռաւ Քրիստոս»: Մեռաւ ան, «Արդարը անարդարներուն

վրայ և վասն զի մեզի հնար չէր անկէ պակաս զոհարեութեամբ փրկուիլ :

Եւ մեռաւ ցուցնելու համար այն բանը , զոր տեսնելու պէտք ունինք առէն ուրիշ բանէ աւելի : Այն է՝ Աստուծոյ սիրոյն մեծութիւնը , որ հոգեւոր փեղեղեքին կեդրոնական եւ փառաւորագոյն իրողութիւնն է : Արեւուն լոյսը , ջերմութիւնը եւ ձգողականութիւնը նիւթական տիեզերքի կեդրոնական իրողութիւններն են մեզի համար : Առանց անոնց ոչ ուրախութիւն կ'ըլլար , ոչ մխիթարութիւն , ոչ ալ կեանք : Բայց ուրիշ աշխարհներ կան ուրիշ արեւներու շուրջ թաւալող , եւ անոնցմէ լոյս , ջերմութիւն եւ ձգողականութիւն ընդունող :

Բարոյական տիեզերքին մէջ մէկ Աստուած միայն կայ : Իր սէրն է ուրախութեան եւ յոյսի ակը բոլոր ստեղծուած իմացականութիւններուն համար : Ուրիշ ոչ մէկ բան կարող է անոր տեղը բռնել : Սակայն մեր հոգիները այնքան կոյր էին , սիրելի բարեկամներ , որ չհասկցանք այս իրողութիւնը : Եւ մեզմէ ոմանք նմանեցան այնպիսիներու , որոնք կ'ըսեն , «Ձկայ արեւ» : Եւ մեր աչքերը բաց ի Քրիստոսի մահէն ուրիշ ոչ մէկ բան կարող էր բանալ : Երբ կը տեսնենք զինք խաչին վրայ եւ կ'ըմբռնենք թէ Աստուած անանկ սիրեց աշխարհը , մինչեւ որ իր միածին Որդին տուաւ , որ առէն ով որ անոր հաւատայ՝ չկորսուի , հապա յաւիտեական կեանք ունենայ ,» եւ երբ կ'իմանանք թէ Աստուծոյ սէրը ասով յայտնուեցաւ որ ճերբ դեռ մեղաւոր էինք , Քրիստոս մեզի համար մեռաւ ,» միայն այն ատեն մեր միտքերը լիովին կ'ըմբռնեն Աստուծոյ անհուն սիրոյն փառաւոր իրողութիւնը :

Ահա , սիրելի բարեկամներ , թէ ինչու՞ մեռաւ Քրիստոս : Ինք օգնէ՞ մեզի այսօր իր մահը յիշատակել առաջուրէն աւելի սիրով ու երախտագիտութեամբ առի սիրտերով :

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ ՄՈՐՄՈՆՆԵՐ

(Յ. Գ. Գ.)

Ըստ Մորմոն վարդապետութեան , Մորմոն հաւատացեալները հանդերձեալին մէջ պատուաւոր եւ ազդեցիկ աստուածներ պիտի ըլլան իրենց կնքած աստուածութիւններուն եւ յարուցած զուականերուն թիւին համեմատ : Այս պատճառաւ , անոնց այս վարդապետութեան գործադրութիւնը իրենց համար ոչ թէ քաղաքական առանձնաշնորհութիւն մըն է , այլ՝ կրօնական արտօնութիւն : Բայց ասկէ քանի մը տարի առաջ երբ Միացեալ

Նահանգաց կեդրոնական կառավարութիւնէն խնդրուեցաւ որ արտօնացեալ նահանգ մը ըլլայ Եութահա դաւառը , ուր Մորմոններուն մեծ մասը կը բնակին եւ ուր կը գտնուի անոնց տաճարը , Ամերիկեան կառավարութիւնը յայտարարեց թէ այս վարդապետութիւնը Ամերիկայի կազմական օրէնքին հակառակ է , եւ եթէ Մորմոնները չընեն այդ սովորութիւնը , անոնց արտօնութիւն պիտի չտրուի : Ասոր վրայ անոնց մարգարէին յայտնութիւն մը , պատգամ մը , եկաւ : Երբ համեմատ ժամանակի մը համար Ամերիկացի Մորմոններուն արգելուեցաւ այդ վարդապետութիւնն ի գործ դնել , Երբ այս պատգամը պաշտօնապէս հրատարակուեցաւ , եւ Մորմոն պետերը բացարձակ երաշխաւորութիւն տուին , 1896ին Միացեալ Նահանգաց կառավարութիւնը նահանգ ըլլալու արտօնութիւնը շնորհեց Եութահա , եւ Եութահա Միութեան մէջ ընդունուեցաւ : Ասկէ իբր տարի մը առաջ ոմանք ամբաստանեցին Միացեալ Նահանգաց Ծերակոյտի ժողովին Եութահա կողմէն ընտրուած Մորմոն անդամը , Մր. Սութ , թէ անսաստած է վերոյիշեալ յայտնութեան , եւ ըսին թէ օրէնքի հակառակ է անոր Ծերակոյտի անդամ ընդունուիլը : Ասոր վրայ յանձնախումբ մը ընտրուեցաւ Ծերակոյտէն , որպէս զի Մր. Սութի ընտանեկան վիճակը քննէ : Յիշեալ յանձնախումբը ոչ միայն Մր. Սութի առտնին վիճակը , այլ՝ նաեւ Եութահա , եւ Ուայոմինկի , Այոտէհոյի նման նահանգներուն մէջ , ուր Մորմոններէն շատեր կը գտնուին , Մորմոններուն վիճակը քննեց : Երբ մօտերս (1904 Դեկ.) հրատարակուեցաւ այս քննութեան արդիւնքը , տեսնուեցաւ որ Մորմոն եկեղեցին , հակառակ իր Ամերիկեան կառավարութեան ըրած խոստումներին , տակաւին նախկին վարդապետութեան կը հետեւի : Եւ եկեղեցիին պետերը ոչ միայն անոր թոյլ կու տան , այլ իրենք իսկ նոյն կ'ընեն : Մորմոն պետերը իրենց ժողովուրդը ծանր երդումներով իրենց ազդեցութեան ներքեւ առած են , եւ Մորմոն եկեղեցին Ամերիկեան կառավարութեան շահերուն հակառակ ընթացքի մէջ կը գտնուի : Այնպէս որ Մորմոն եկեղեցին ոչ թէ լոկ կրօնք մըն է , այլ նաեւ քաղաքական կազմակերպութիւն մը : Մենք ալ անձամբ հասկցած ենք սոյն իրողութիւնը իրենց մէկ միտքիւրէն : Վասն զի երբ անգամ մը Այնթապի մէջ Մորմոն միտքնարի մը հետ կը տեսակցէինք , եւ ըսինք իբրեւ առարկութիւն ընդդէմ Մորմոնականութեան թէ Մորմոնականութիւնը քաղաքական իրերու կը խառնուի , միտքնարը զտրմանք յայտնեց ըսելով թէ , մինչ Մորմոն

նախանութիւնը ճշմարիտ կրօնք է, ինչու քաղաքականութեան եւս չխառնուի:

Երբ Ամերիկեան Քոնկրէսին ընտրած վերոյիշեալ յանձնախումբին քննութեան արդիւնքը հրատարակուեցաւ Ամերիկայի մէջ, ամբողջ երկիրը սկսաւ բարկութիւն եւ զգուանք զգալ Մորմոններուն հանդէպ: Այս առթիւ Քոնկրէսին լրագրին խմբագրականէն կը քաղենք հետեւեալը. Հոս սա աւելցնենք թէ Քոնկրէսին լրագիրը նշանաւոր է կրօնական իրերու մէջ իր ներդրամիտ գաղափարներով եւ անաչառ վճիռներով, այնպէս որ Մորմոններուն զանիկա կողմնակալ եւ մոլեռանդ կոչելուն երբեք պատշաճութիւն չկայ: Յիշեալ թերթը սապէս կ'ըսէ (1904 Դեկ. 24 թիւ, երես 951).

«Քոնկրէսին կողմէ ընտրուած վերոյիշեալ յանձնախումբը անցեալ շաբթու ի՛նչ ահռելի յայտնութիւններ ըրաւ Մորմոններուն այսօրուան արարքներուն վրայ, որոնք ուրիշ բան չեն ցուցներ, բայց թէ՛ Եութահի, Այաթհոյի, Ուայոմինկի եւ մեր ազգային տէրութեան ընդարձակ եւ գեղեցիկ մէկ մասին մէջ կը գտնուի կրօնքի ձեւ մը, քրմական նուիրապետութիւն մը, եւ սոյն հաւատքին եւ սոյն քրմապետութեան ստրուկ հետեւողներու մարմին մը, որոնք կ'արհամարհեն ոչ միայն քաղաքակրթութիւնը, այլ նաեւ երկրին օրէնքները եւ ազգային իշխանութիւնը: Մարդիկ, որոնք ոչ միայն կը ծաւալեն կրօնք մը որուն տափանքը կը յիշեցնէ վաղեմի «Յաւիք» [հին կռապաշտներուն հեշտախտական արարողութիւններուն ստորնագոյնը] պաշտամունքը, այլ որոնց աչքին առկառաւարութիւնն եւ առ Ազգն հպատակութիւնը եւ ակնածանքը ոչինչ են երբ իրենց եկեղեցւոյն իրական կամ ենթադրական բարեկաւութեան արգիւք կ'ըլլան կը կարծեն կռառաւարութեան օրէնքները: Գոհունակութեամբ կը կարդանք հիմա թէ անցեալ շաբթուան յայտնութիւնները նկատմամբ Մորմոն պետերուն տափանքին, նկատմամբ իրենց եկեղեցական արձանագրութիւնները ցուցնել հրաւիրուելու ատեն իրենց յայտնած արհամարհանքին՝ հանդէպ կռառաւարութեան իշխանութեան, եւ նկատմամբ վտանգաւոր գործունէութեան զոր կը ցուցնեն իրենց բնական կողմերու քաղաքական գործերուն մէջ, բացած են մարդոց աչքերը ի Ուաշինկթըն տեսնելու համար կացութեան ծանրութիւնը եւ անոր անխուսափելի հանգամանքը: Ասիկա ծերակուտական Սուրբի անդամ ըլլալէն կամ անդամութենէ արտաքսուելէն շատ աւելի ծանրակշիռ խնդիր մըն է: Այս է հրաւեր մը՝ ներկայ կամ ա-

պագայ օրէնքի արամադրութեամբ վերջ տալու, բռնի եթէ հարկ ըլլայ, Մորմոն եկեղեցւոյ պետերուն անհատական անարոյականութեան եւ անհատական եւ պաշտօնական արհամարհանքին՝ հանդէպ կռառաւարութեան իշխանութեան: Ամերիկեան կաղմական օրէնքը կ'երաշխաւորէ ազատութիւն կրօնական պաշտամունքի եւ դաւանանքի, բայց ոչ ազատութիւն գործելու, երբ այդ գործը կը հակառակի մարդկային յարաբերութեանց մէջ բարոց պարկեշտութեան սովորական, չըսենք բարձրագոյն, օրէնքներու: Նահանգներու իրաւունքները պարտին պահուիլ: Բայց նահանգի մը արտօնութիւնները նենգութեամբ վայելել, եւ կանխամտածութեամբ առ ոչինչ զրել կռառաւարութեան պայմանները, ուրիշ խնդիր է զոր Ամերիկեան հանրային զգացումը եւ յարգանքը հանդէպ իրաւունքի եւ արդարութեան պիտի կարգադրեն բաղադրապէս անտարբերութեամբ, ի՛նչ եւ ըլլայ խնդրին օրինական կացութիւնը:»

Սոյն յօդուածին թարգմանութիւնը մեր ընթերցողներուն ներկայացնելու անպատակն է Մորմոնականութեան զինչութիւնը երեւան հանել եւ մեր ժողովուրդները անկէ զգուշացնել: Մորմոն միսիոնարներ տասը տասներկու տարիներէ ի վեր մեր երկիրն ալ եկած են եւ այս կրօնքը կը քարոզեն: Բայց մեր ժողովուրդները պէտք չէ որ Մորմոնականութիւնը տեսակ մը Քրիստոնէութիւն կարծելով խաբուին: Կրօնք մը՝ որուն աստուածը արարած մարդ մըն է, կ'ամուսնանայ եւ որդիներ կը յարուցանէ, կրօնք մը՝ որ յանուն իր ընդունած վերուստ յայտնութեան խոստմունք կու տայ Ամերիկեան կռառաւարութեան, եւ յետոյ այդ խոստմունքը կը դրժէ, կրօնք մը՝ որ կ'արտօնէ եւ կը գործադրէ սուտ երդումը, եւ եթէ եկեղեցւոյ շահը պահանջէ, երդումը կը դրժէ: Կրօնք մը՝ որ խարդախութեան վրայ հիմնուած է եւ խարդախութեամբ ալ կը տարածուի եւ անբարոյականութիւն կը գրգռէ, այսպիսի կրօնք մը ո՞ր թէ Քրիստոնէութիւն, այլ կռապաշտական բազում կրօնքներէ աւելի ստորին կրօնք մըն է, եւ մարդկութեան ամօթ եւ քաղաքակրթութեան արատ եւ նախատինք եղող սնոտի կրօնք մը: Ահա Մորմոնականութիւնը: Եւ այս կրօնքին միսիոնարները մեր մէջ եկած են եւ զանիկա մեղի կը քարոզեն: Ոչ մենք եւ ոչ մեր երկիրը կարօտ է այս օրինակ կրօնքի մը, որ թշնամի է մարդկութեան:

ԲԱՐՈՅԱՊԱՇՏՈՒԹԻՒՆ(*)

(Փր. ֆ. Ա. Յ. Հայկազեան, Գոնես)

Բարոյականութիւն առանց կրօնքի : Այս է բարոյապաշտութեան հիմնական սկզբունքը եւ նշանաբանը : Դրութիւն մը, ըստ որում՝ Աստուած, երկինք, դժոխք, աղօթք, հաւատք, եկեղեցի, եւ այլն, ազիտութեան դարերէն ժառանգուած նախապաշարունակներ են, եւ մարդու բարոյական զարգացման հետ բնաւ կապակցութիւն չունին : Անոնք միայն տգէտներու, կեանքի եւ աղայոց յարմար գաղափարներ եւ հաստատութիւններ են : Մարդս միայն բարոյականի բարեօրոյման աշխատելու է :

Այս վարդապետութեան ճշմարիտ կամ ոխալըլլալը վճռական կերպով դատելու կարող ըլլալու համար նախ եւ առաջ պէտք է բարոյականութեան ծագումը քննել եւ տեսնել թէ ինչու մարդս ինքզինքը ստիպեալ կը գտնէ քաջակէտ կոչուած կարգ մը օրէնքներու հնազանդելու : Բարոյապաշտները իրենց պատասխաններուն մէջ չեն համաձայնիր : Անոնցմէ ոմանք բնաւ թաքտէ չեն ընդունիր եւ կը պնդեն թէ զայն կը գտնեն Բնութեան մէջ իբր անուրանալի էություն մը : Ուրիշները տեսնելով թէ այսպիսի պատասխան մը անփիլիսոփայական է, փիլիսոփայական նկատուած ուրիշ դրութիւններու կը դիմեն, որոնց զլիաւորներն են նիւթապաշտութիւնը եւ տեսլապաշտութիւնը : Նիւթապաշտութիւնը կը պնդեն թէ բարոյականութեան ծագումը մի միայն Նիւթի մէջ կը գոյանայ : Նիւթը իր սկզբնական եւ պարզ վիճակին մէջ բնական օրէնքներ կը յօրինէ եւ անոնց կը հնազանդի : Բայց երբ աւելի բազմազան ձեւեր

ստանալով բարձրանայ, աւելի բարձր օրէնքներու պէտք կը տեսնէ : Բարոյական օրէնքները կ'սկսին կենդանական մարմիններու մէջ եւ բարեշնչութեան օրէնքով իրենց կատարելութեան կը հասնին : Բարոյականութիւնը ուրիշ բան մը չէ, այլ իւրաքանչիւր անհատին կենաց պայքարին մէջ իր դիրքը ապահովելու համար հարկ տեսած վարմունքն է, որ երկար դարերու մէջ բարեփոխուելով եւ կատարելագործուելով արդի վիճակին հասած է :

Արդեօք այս պատասխանը կը լուծէ խնդիրը : Հասկնալ կ'ուզենք, նիւթը ինչպէս օրէնքներ կը յօրինէ : Ինչպէս կ'ըլլայ որ նիւթը բարոյականութիւն յառաջ կը բերէ : Ասոնք պատասխանուելու են բացարձակապէս եւ որոշ կերպով, եւ ոչ թէ փիլիսոփայական վերաբերուի տակ անիմաստ խօսքերով : Այն օրէնքները զորս «բնական» կ'անուանենք, միայն կէրպէր են օրոնց համեմատ մարմինները կը վարուին : Անոնք կը ցուցնեն մեզ թէ իրենք ինչպէս են, ոչ թէ ինչպէս ըլլալու են : Անոնց մէջ կ'սկսէ նշոյլն իսկ չկայ : Երկիրս եւ ամբողջ երկնային մարմիններ միլիոնաւոր տարիներէ ի վեր կը թաւալին իրենց ծանրութեան կեղերին շուրջ, եւ երբեք կամքի եւ կամ բարոյականութեան հետքեր ցուցուցած չեն : Կենդանեաց մէջ ալ խնդիրը նոյնն է : Ըստ Տարուինի՝ բարեշնչութեան մեծ եւ զլիաւոր օրէնքն է գորաւորին զարգացումը եւ տկարին ջնջուիլը : Հոս ալ կամքը բնաւ կարեւորութիւն չունի : Ուստի բարոյականութեան ծագման նկատմամբ ոեւէ լուսաբանութիւն չի կրնար տալ :

Տեսլապաշտութիւն(*)-քաջակէտներն ու կ'ըսեն թէ քաջակէտներն է բարոյականութեան աղբիւրը, այսինքն բարոյականութիւնը մարդկային հոգի միտադրութիւնն է : Հոս ալ նոյն դժուարութիւնը կայ : Բարոյական օրէնքները մտքի արտադրութիւն չեն կրնար ըլլալ, քանի որ միտքը ստիպեալ կը զգայ անոնց հնազանդելու եւ անոնց բացարձակ իշխանութիւնը ընդունելու : Եթէ միտքը օտեղծած ըլլար զանոնք, ուղած ժամանակը դա-

(*) Անգղիերէն moralism-ի տեղ կը գործածենք այս բառը : Մեր բառարաններու մէջ չենք գտներ զայն, եւ չենք կրցած օտուգել թէ երբեք գործածուած է ուրիշներու կողմէ այս նշանակութեամբ : Բայց սաչափը յայտնի է որ, եթէ բառը նորութիւն մ'ըլլայ իսկ, նշանակած վարդապետութիւնը մեզ անծանօթ չէ : ցաւալի իրողութիւն մը՝ որ մեր մէջ ալ բարոյապաշտներուն թիւը օրէ օր կ'աւելնայ : Տակաւ ընդհանրանալու վրայ է կրօնքը «զարգացեալ» ընկերակցութենէ, «բարձր դասակարգի» ընտանեկան կեանքէ, եւ «առաջնակարգ» դպրոցական միջավայրներէ դուրս թողուլ, եւ պնդել թէ «բարոյականութիւնը բաւ է մարդու» : Կրօնքի պէտք չի կայ : Այս յօդուածով մեր նպատակն է համարձայն ցուցնել բարոյապաշտութեան զլիաւոր սխալները :

(*) Տեսլապաշտութիւնը փիլիսոփայական դրութիւն մ'է, որ կ'ուրանայ մարմիններուն իրական դրութիւնը, միայն ընդունելով թէ անոնք խորհող ենթակայի մը փառաբանքն են : Այս դրութիւնն ալ ունի այլեւայլ տեսակներ : Բայց բարոյապաշտները կը դիմեն այն տեսակ տեսլապաշտութեան, որուն համեմատ այս խորհող ենթական մարդկային հոգին է :

նոնք փոխելու ազատ պիտի զգար : Երկնային մարմինները չեն կրնար ստեղծած ըլլալ ձգողութիւնը , որուն կը հնազանդին : Նոյնպէս ալ բանաւոր էակները չեն կրնար ստեղծած ըլլալ բարոյականութիւնը , զոր իրենց կամքէն կամ զազափարնեքէն կատարելապէս անկախ կը գտնեն : Ինչ է պատճառը որ երբ բարոյական օրէնքը հրամայէ , մարդս իօկոյն կը պատասխանէ , «Ընելու պարտաւոր եմ» : Կրնայ անոր չի հնազանդիլ , բայց ոչ թէ անբարոյականը իր բարոյական նկատելով , այլ միշտ զգալով թէ ըրածը սխալ է : Ուստի ստիպուած ենք բարոյականութեան ծագումը վնասելու մարդկային մարմնի դուրս , եւ այնպիսի էակի մը մէջ՝ որուն հնազանդելու ամբողջ մարդկութիւնը պարտականութիւն կը զգայ :

Աստուած է այն էակը եւ Աղբիւրը , կ'ըսէ կրօնքը : Նաեւ կը յայտնէ թէ մարդս Աստուծոյ պահելիքը ստեղծուած ըլլալով անկից առած է այն բարոյական զգացումները զորս կը գտնէ իր ներսիդին : Այս կարճ պատասխանը կը վերցնէ այն դժուարութիւնները , որոնց լուծման անկարող են թէ՛ նիւթապաշտութիւնը եւ թէ՛ տեսլապաշտութիւնը : Հիմա կրնանք հասկնալ թէ ինչո՞ւ մեր խիղճերը մեզ կ'ստիպեն բարին գործելու , թէ ինչո՞ւ Աստուծոյ օրէնքները մեր խիղճին օրէնքներուն հետ կը համաձայնին (եթէ խիղճը պղծուած չէ) , եւ թէ Աստուծոյ օրէնքները ինչո՞ւ մեր վրայ բացարձակ իշխանութիւն ունին : Միայն կրօնքի միջոցաւ կրնանք գտնել եւ հասկնալ բարոյականութեան ծագումը :

Բարոյապաշտները չեն կրնար տալ նաեւ պատասխան մը բարոյականութեան համար : Եթէ կրօնքին տուած օրէնքները չի պիտի ընդունինք , կ'ուզենք գիտնալ թէ ինչ է բարին , ինչ է չարը : Ինչպէ՞ս պիտի կարենանք չարը բարիէն գանազանել : Ոմանք կը պատասխանեն թէ ինչ որ օգտաւոր է՝ այն բարի է , եւ ինչ որ վնասակար է՝ այն չար է : Այս վարդապետութիւնը կը կոչուի օգտակարականութիւն , բայց այս կատարեալ չափանիշ մը չի կրնար ըլլալ : Գործ մը որ անձի մը համար օգտակար է , կրնայ ուրիշներուն համար վնասակար ըլլալ : Երբ օգտաւորութիւնը բարոյականութեան չափանիշը ըլլայ , յաճախ պիտի ստիպուինք միեւնոյն գործը երբեմն բարի երբեմն չար նկատել . եւ կ'ունենանք միշտ փոփոխական բարոյականութիւն մը :

Ոմանք ալ քանակականութիւնը կը ցուցնեն իրենց չափանիշ բարոյականութեան : Ինչ որ մարդուս միտքը կը զարգացնէ՝ այն է բարին : Մարդս միայն մտաւորական զարգացումով կրնայ հասնիլ բարո-

յական կատարելութեան : Այս էր նախնի Յոյն եւ Լատին փիլիսոփաներու չափանիշը : Երբ Անաքսագորասի հարցուցին թէ ինչ նպատակի համար աշխարհ եկած էր , պատասխանեց , «Արեգակին , լուսնին , երկնից եւ ամբողջ տիեզերքին վրայ տիրող օրէնքները մտածելու համար ծնած եմ» : Բայց միթէ զարգացեալ միտք լաւ բարոյական ըսել է : Այս դրութեան տկարութիւնը լաւ կը տեսնենք , երբ տէրտէր մը նետենք Յոյն կամ Լատին փիլիսոփաներուն բարոյական կեանքին : Կիկերոն իրականութիւնը կը յայտնէ երբ կ'ըսէ թէ իր ժամանակակից բարոյագէտները անբարոյական մարդիկ էին :

Ըստ այլոց՝ մարդս ունի այս բարոյականութիւնը Ինքնագիտութեամբ , եւ բնական կերպով կը գտնէ չարը բարիէն : Այս գորութիւնը (զոր աստուածապաշտները խիղճ կ'անուանեն) մարդս ստացած է իր փրկարարութեամբ , եւ պէտք է որ անոր հնազանդի , քանի որ անիկա «Բնութեան ձայնն» է : Բայց սա ալ ստոյգ չէ՝ թէ խիղճը (ինչ ալ ըլլայ իր ծագումը) անսխալ չափանիշ մը չէ բարոյականութեան համար : Կռապաշտ երկիրներու մէջ խիղճը այնպիսի բարոյականութիւններ կը թելադրէ , որոնք քաղաքական երկիրներու մէջ մեծ սարսափ կը պատճառեն : Եթէ ժամանակ մը անոր ձայնին միտ չի դրուի , կը կորսնցնէ իր դատողական գորութիւնը եւ կրնայ պղծուիլ այն աստիճան որ չարը իրենց բարի եւ բարին իրենց չար կը տեսնէ :

Ուրեմն բարոյապաշտներուն տուած պատասխաններէն ոչ մէկը մեզ չի կրնար համոզել : Դարձեալ կրօնքն է որ կու տայ մեզ այն չափանիշը որուն պէտք կ'զգանք : Աստուծոյ Ինքնագիտութիւնն է այն չափանիշը : Յաւանական էակ մը՝ որ «հաւատարիմ է եւ անիրաւութիւն չունի , արդար եւ ուղիղ է» (Բ. Օր. ԼԲ. 4) : Նոյն էակը կ'ըսէ մեզ . «Դուք սուրբ եղէք , ինչու որ ես ձեր Ենթակայ Աստուածը Սուրբ եմ» (Ղեւ. ԺԹ. 2) :

Բարոյապաշտութեան ուրիշ մէկ մեծ թերութիւնն ալ բարոյական պարտականութեան մը չի կրնալ պահանջելն է : Ինչո՞ւ լաւ բարոյականի մը տէրը ըլլալու եմ : «Մարդկային արժանիքը այնպէս կը պահանջէ» կը պատասխանէ բարոյապաշտը : Բայց եթէ մէկը մարդկութեան այդ պահանջումին հնազանդիլ չուզեր , ինչ պարտականութիւն ունի պիտի ըլլայ : Ոչ մէկ պարտականութիւն , կրօնք , ընդհակառակն , մարդս աւելի բարձր դիրքի մը մէջ կը դնէ , եւ կը պնդէ թէ Աստուծոյ պատկերը կրող անձ մը մեծ պարտականութեան տակ կը

գտնուի սոյն պատկերին վայելուչ կեանք մը վա-
րել, թէ իր Արարիչը իրմէ սքօն-իւն կը պահանջէ,
եւ ինք հնազանդելու է: «Անով կ'ապրինք եւ կը
շարժինք ու կանք» կ'ըսէ Պօղոս առաքեալ, կեան-
քը մեզ տրուած աւանդ մըն է, եւ զայն աւան-
դատուն կամքին համեմատ անցընելու ենք: Կըր-
նանք այս կամքին հակառակ գործել, բայց պա-
տասխանատուութեան զգացումը չենք կրնար մեր
վրայէն նետել: Առանց պարտականութեան զգացումի
բարձր բարոյական անկարելի է:

Կէտ մըն ալ եւ պիտի վերջացնենք: Բարոյա-
պաշտութիւնը չունի զինք իր նպատակին հաս-
ցնելու շարժումներ: Բարոյականութիւնը
կը գովէ, կը յարգէ, կը պաշտէ, եւ մեծագոյն բաղ-
ձանքն է անոր կատարելութեան հասնիլ, բայց չի
գիտեր թէ ինչպէս կամ ինչ միջոցներով հոն հաս-
նելու է: Գէշ մարդիկ ինչպէս բարի կրնան ըլ-
լալ, մեղաւորները ինչպէս արդար կրնան ըլլալ:
Ասոնց պատասխան չունի: Խնդիրը բարոյական
գաղափարներուն պակասութեան մէջ չէ: Մարդս
քիչ շատ միշտ ունեցած է զանոնք: Բայց դժուա-
րութիւնը միշտ կը գոյանայ այս բարոյական գա-
ղափարներուն համեմատ «պելլո» զմարդիկ համո-
զելուն, եւ այսպիսի կեանք մը ապրիլը անոնց հա-
մար կ'սքսի ընելուն մէջ: Կրօնքն է միայն որ կը
կատարէ այս ամենակարեւոր դերը: Բացառու-
թեան հարկ չենք տեսներ: Մէկ խօսքով՝ բարոյա-
պաշտութիւնը անհիմն փիլիսոփայութիւն մը եւ
անգործադրելի երազ մըն է:

ԵՐԱՆԿԱՌԻԹԻՒՆ

(Հէ-Պէ+)

Ամէն դարերու փորձառութիւնն եղած է թէ
երջանկութիւնն ընել կեանքի վախճանը եւ արո՞
նպատակը, որու հասնելու համար մարդ կը ճգնի,
զանիկա կսրանցնել է անվրէպ: Եւ սակայն չենք
կրնար զայն արտաքսել մեր ուշադրութենէն,
վասն զի անիկա պահանջն է նոյն իսկ մեր բնու-
թեան: Փորձառութիւնը կը սորվեցնէ թէ երջան-
կութիւն ձեռք կը բերուի հետապնդելով ուրիշ
վախճաններու եւ ոչ թէ բուն անոր՝ իբրեւ վախ-
ճանի: Եւ չափով մը երջանկութեան տիրանալու
վտանգելի միջոցներէն մին է մարմնի եւ մտքի ա-
ռողջ գործունէութիւնը: Ամէն կանոնաւոր կեան-
քի մէջ պէտք է լուրջ զբաղում մնայուն երջան-
կութեան ոգեւ տեսակի համար: Երջանկագոյն
անձինք, որոնց կը պատահինք, միշտ եղած են
գործունեայ անձինք: Ամէնէն թշուառներն անոնք

են՝ որոնք չնչին բաներ կը հնարեն լուրջ զբաղու-
մի մը տեղ: Մեր նախածնողաց վրայ կարգացուած
անէծքը, այսինքն հացը երեսի քրտինքով ուտել,
խոհարհուլութեամբ բոլոր ընդունողները կը գտնեն
օրհնութիւն ծպտեալ: Աշխատութիւնը կեանքին
նոյն իսկ աղն է, եւ զանիկա ոչ միայն նեխել է կը
պահպանէ, այլ նաեւ անոր կու տայ ներդաշնա-
կութիւն եւ համ: Քարայլ երբեք չէր ձանձրա-
նա՞ր զայս հաստատելէ: Անոր դարուն լաւագոյն
ասացուածներէն մին էր: Աշխատութիւնը մարդ-
կային սեռին վրայ եկող բոլոր հիւանդութիւննե-
րուն եւ թշուառութիւններուն մեծ բուժիչն է,
համեստ գործը զոր կ'առաջադրես ի գլուխ հանել:
Գիտութեան եւ փորձառութեան տէր իւրաքան-
չիւր անձ որ կը գրէ երջանկութեան վրայ, գործը,
աշխատութիւնը կը դնէ իբրեւ վայելքի զուտ աղ-
բիւրներէն մին, վասն զի աշխատութիւնը մա-
սամբ սերտ կապակցութիւն ունի մարմնին առող-
ջութեան հետ եւ մասամբ խաղաղութիւն կը բե-
րէ մտքի: Լոկ ընդունուած երջանկութիւնը, որ
կու գայ ստացուածքներէ, ներկայ դիւրաստաց
բաղդաւորութենէ մը եւ զեղեցկագիտական վայելք-
ներէ, չկրնար տեւել: Անոր վախճանն է ձանձ-
րոյթը, ծուլութեան անխուսափելի հիւանդու-
թիւնը: Բըզքին հաւաստի է թէ արժանաւորա-
պէս կատարուած աշխատութիւնը կը շնորհէ խա-
ղաղութիւն: Կ'ըսէ. Հարցուցէք արտին, դարբնո-
ցին կամ հանքին մէջ աշխատող գարծաւորին. հար-
ցուցէք համբերատար, փափուկ մատներով արհես-
տագէտին, կամ պղնձի եւ մարմարիտի վրայ բա-
նոց հզօր բազուկով եւ հուր սրտով գործաւորին,
եւ ասոնցմէ ոչ ոք, որ ճշմարիտ գործաւոր է, եր-
բեք պիտի ըսէ ձեզի թէ ոչ-մարդասիրական դատած է
երկինքի օրէնքը, թէ իրենց ձաւատին քրտինքովը
պիտի ուտեն իրենց հացը, մինչեւ հող դառնան, ոչ
ալ թէ զանիկա չվարձատրուած հնազանդութիւն մը
գտած է, եթէ իրօք հնազանդութիւնը մատու-
ցած է հաւատարմութեամբ: «Զեռքդ ինչ գործ
որ գանէ ընելու, բոլոր ուժովդ ըրէ» Մենք
պէտք է որ մեր բնութեան իրողութիւններուն
նայինք եւ պիտի տեսնենք թէ մարդ ստեղծուե-
ցաւ գործունէութեան համար. եւ այս օրէնքը
կոտրելով մեր վրայ անշուշտ վրէժխնդրութիւն կը
բերենք: Ճշմարիտ է թէ կրնայ ըլլալ աշխատու-
թեան չափազանցութիւն: Բայց երբ բանն այդպէս
է, երբ գործը կը կատարուի ճշշումի զգացումով,
ատիկա բնութեան մէկ ազդեալութիւնն է թէ
թողելու է զայն: Բայց աւելի շատեր կը սխալին
եւ միւս կողմը կ'անցնին, եւ երջանկութիւնը կը

փնտռեն հաճոյքի եւ դիւրակեցութեան մանաւանդ քան պարտականութեան կատարումի մէջ։ Սնտի հետապնդում։ Մեր ընկերական դիրքին պատկանեալ իղձերէն է թէ ինչ որ աշխարհը կ'երեւակայէ իբրեւ երջանկութիւն ներկայացնել, պարտի մեզ անջատել երջանկութեան էական պայմանէն։ Կը նախանձինք անոնց որոնց հարստութիւնը ազատ կը կացուցանէ զանոնք աշխատելու հարկէն։ մինչ անոնք կը զգան թէ պէտք է որ բաներ հնարեն որ գործելու տեղը բռնեն, ապա թէ ոչ՝ չեն կարող խաղաղութեան եւ ճշմարիտ հաճոյքին զինջութիւնը զիտնալ։

Բան մը կայ որ ստոյգ է. այսինքն թէ՛ թէպէտ գործը ինքնին չապահովեր երջանկութիւն, եւ սակայն առանց անոր անկարելի է երջանկութիւն։ Անիկա էական պայման մըն է գոհ կեանքի։ Այս եղանակէ փորձառութիւնն ամէնուն, եւ երիտասարդին համար կանուխ սորվելու ասկէ աւելի օգտակար դաս չկայ։ Անիկա պիտի ազատէ երիտասարդը շատ սխալներէ եւ շատ ցաւերէ։ Այլըստանար Տիւմա իր Յիշատակարանին մէջ չնորհակալ կ'ըլլայ իր երիտասարդութեան ժամանակի մէկ բարեկամէն, որ իրեն սորվեցուցած էր աշխատութեան արժէքը։ «Դուք ըսիք ինծի, «վստահ եղիր, աղաս, թէ կեանքի մէջ հաճոյքէ, սէրէ, զրօսանքէ, պարէ եւ երիտասարդութեան բոլոր տարօրինակ երազներէն զատ ուրիշ բան մը կայ։ Դրձը, աշխատութիւնը կայ։՝ Սորվէ գործել, սորվէ ատիկա երջանկութիւն է։ Դուք ներկայացուցիք զիս միակ բարեկամին որ կը մխիթարէ մեզ, այն բարեկամին՝ որ միշտ մեր ըով է, եւ կը վազէ կուգայ օգնել մեզի մեր առաջին հառաչքին ատենը, իր բալասանը հոսելով առաջին արտառութիւնն ատենը։ Դուք էիք որ առաջին անգամ ծանօթացուցիք ինծի աշխատութիւնը։ Այս խօսքերուն մէջ քիչ մը Գաղղիական ճամարտակութիւն կայ, բայց նաեւ ճշմարտութիւն։ Մինչեւ իսկ ստրկային համբերատար ծառայութիւնը կատարուած պարտականութեան մը ուրախութիւնը կը չնորհէ, եւ կը փրկէ վատազգած եւ անօգուտ վատութիւնէ։ Թերեւս բնական է թէ կեանքի դժուարութիւններու մէջ երբեմն ցանկանք ծուլութեան, եւ նախանձինք անգործներուն։ Աշխատութեան պայմաններ կրնան դժուար եւ խիստ ըլլալ, մասնաւորապէս երբ ապագայի մասին անձկութիւնն ալ վրայ աւելնայ, բայց ծուլութիւնն աւելի ծանր անէձք է, եւ վախճանն է աւելի ցաւազին թըշուառութիւն։

ԳԻՏԱԿԱՆ ՅԱՌԱՋԻԻՄՈՒԹԻՒՆ
ՎԵՐՋԻՆ ՅԻՍՈՒՆ ՏԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԷՋ
(Յ. Յ. Մանուէլ, Մարշալ)

Աշխարհագրութիւն

Աշխարհագրութեան գիտութիւնը ասկէ յիսուն տարի առաջ բաւական կատարեալ վիճակի մը մէջ կը գտնուէր։ Աշխարհիս ձեւը, մակերեսին տարածութիւնը, եւն. ծանօթ էին։ Աշխարհացոյց գծելու եւ տպագրելու արուեստը շատ հին էր, բայց այժմու ոճով, արտաշափական ճշգրիտ հաշիւներով երկիրը չափել եւ անոր քարտէսը գծագրել առաջին անգամ 1730էն մինչեւ 1793 Գաօնի Եղբարց Գաղղիոյ Ատլասով սկսաւ։ Բոսմիթի 1837ին յոյժ ճշգրիտ եւ գեղեցիկ քաղաքական ատլաս մը հրատարակած էր։ Անոնցմէ ետքը Գերմանիոյ մէջ Բայմըր եւ Փէրթէս, Գաղղիոյ մէջ Հաշէթ, Անգլիոյ մէջ Ճոնսոն եւ Պլէք տպարանները աւելի յառաջ տարին սկսուած գործը։ Տպագրական մեթոտներուն կատարելագործումը աշխարհացոյցներուն տպագրութիւնն ու ընդօրինակումը եւս շատ դիւրացուցած եւ կատարելագործած են։ Եւ հիմա աշխարհիս քաղաքակիրթ երկրներուն իւրաքանչիւրին մէջ յոյժ ճշգրիտ եւ կատարեալ աշխարհացոյցներ հրատարակուած են։

Անցնիւր երկրի կառավարութիւնը յատուկ արտաշափական մասնաժողով մը ունի, որու անօրինութեան ներքեւ ներհուս արտաշափներու ձեռամբ երկրին ամէն մէկ մասը ճշգրտութեամբ կը չափուի եւ աշխարհացոյցին վրայ կը նշանակուի։ Նոյնը կը կատարուի ծովուն համար եւս։ Կը գծագրուին ոչ միայն իւրաքանչիւր երկրի ծովագրքի գիծերը, այլ նաեւ թէ՛ ծովագրքին վրայ, եւ թէ՛ ծովային վաճառականութեան անցքը եղող գլխաւոր գիծերուն վրայ ծովուն խորութիւնը, անոր յատակի վիճակը, հովերուն եւ հոսանքներուն շարժման կերպը, ջերմութեան աստիճանը, վտանգաւոր վայրերը եւ անոնց նշանակ փարոսները եւ ուրիշ նշանակներ մի առ մի ցուցնող յոյժ կանոնաւոր ծովային քարտէսներ եւս կը հրատարակուին։ Ասոնց չնորհիւ նաւարկութիւնը յոյժ դիւրացած եւ վտանգներուն ու արկածներուն թիւը շատ պակսած է բաղդատմամբ հին ժամանակներուն։

Աշխարհացոյցները չեն գործածուիր միայն տեղերու կամ քաղաքական բաժանումներու համար, այլ՝ գիտական ոչ սակաւ վիճակներու բացատրութեան համար եւս կը պատրաստուին։ Բնական կամ ֆիզիքական աշխարհացոյցները երկրի մը կամ

ամբողջ աշխարհիս ցամաքին եւ ծովուն, բարձրութեան, օդին ծանրութեան, ջերմութեան եւ խոնավութեան, հոսիւն, անձրեւին, ձիւնին, կարկուտին, եւն., բոյսերուն եւ կենդանիներուն վիճակները կը ցուցնեն։ Վիճակագրական աշխարհացոյցները այլեւայլ երկիրներու մէջ բնակչիչներուն, լեզուներուն, կրօնքներուն, մահերուն, վաճառականութեան եւ ուրիշ ուշագրաւ վիճակներուն բաշխումը կը ցուցնեն։

Աշխարհագրութեան նախակրթական դպրոցներու մէջ ընդհանրացումը սոյն վերջին յիսուն տարիներուս գործն է։ Անկէ առաջ անիկա բարձր եւ միջնակարգ վարժարաններու մէջ ծանօթ էր, օակայն շնորհիւ աման եւ գեղեցիկ դասագիրքերու բազմացման, սոյն գիտութիւնը եւս ամէն դասակարգի ժողովրդի զաւակներու բացուեցաւ։ Անգղիերէն, Գաղղիերէն եւ Գերմաներէն լեզուներով հարիւրաւոր դասագիրքեր կան այսօր, եւ անոնցմէ ոմանք 150 եւ նոյն իսկ 200 անգամ ապագրուած են մէկ երկու միլիոն օրինակ։ Ուրիշ լեզուներով ալ ասոր մօտ հրատարակութիւններ եղած են։ Չենք սխալած ըլլար, եթէ բռնեք թէ մեր երկրին մէջ Հայերէն եւ Թուրքերէն աշխարհագրութիւններ այս ժամանակամիջոցին մէջ երեւան եկան։ Անկէ առաջ ծանօթ գիրքերուն կարգէն են Ազոնց Աշխարհագրութիւնը 1802ին Վենետիկ հրատարակուած, յատ ընդարձակ հին գիրք մը, եւ Եազընեանը 1840ին, ուրիշ մը 1853ին, Ի Վենետիկ Յովնանեանը 1835ին, Պալմանը 1850ին, Մադրիկեանը 1857ին, եւ Ի Կ. պոլիս Ա. Ե. Մինասեան տպարանին մէջ պատրաստուածը թէ՛ Հայերէն թէ՛ Հայատառ Թուրքերէն 1861ին։ Այս գիրքերուն անունները միայն կան հիմա։ Եւ անոնց տեղը այժմ անցած են Թուրքերէն, Հայերէն, Յունարէն, Արաբերէն եւ ուրիշ լեզուներով գեղեցիկ նոր ոչ սակաւ գիրքեր։

1788ին Լոնտոնի մէջ կազմուած «Աւերիկեան Ընկերութիւն»ը այժմուս Աշխարհագրական Ընկերութիւններուն հիմը եղած է։ Իսկ 1830ին կազմուած «Արքունի Աշխարհագրական Ընկերութիւն»ը սոյն վերջին յիսուն տարուան միջոցին աշխարհիս մէջ ամենէն կարեւոր գիրքն ունեցած է։ Ունի աւելի քան երեք հազար անգամ, եւ ասորեկան 10,000 Անգլ. ոսկի եկամուտ։ Փրոֆ. Է. Է. Է. եւ Չընչը անուն հրատարակութիւններով ճանապարհորդներու եւ միանգամայն հեղինակներու իր մատուցած օժանդակութեամբ գիտութեան սոյն ճիւղին ըրած ծառայութիւնը անկարելի է լիովին նկարագրել։ Մինչ ուրիշ զանա-

զան երկիրներու մէջ միեւնոյն նպատակաւ մէկ երկու ընկերութիւն կը գտնուի, Գերմանիոյ մէջ կայ իբր քսան։ Վերջին տարիներուս մէջ Միացեալ Նահանգաց մէջ եւս կարեւորութիւն ստացած է սոյն կէտը։ Մեր երկրին մէջ ալ, Ի Գահիրէ, Աշխարհագրական Ընկերութիւն մը կազմուած է։

Բաց ի ամէն երկիրներու մէջ այս տեսակ ընկերութիւններու մերթ ընդ մերթ համաժողովներ գումարելէն, 1881էն ի վեր չորս հինգ տարին անգամ մը բոլոր երկիրներուն յատուկ համաժողով մը կը բացուի։ Փարիզի, Շիքսպոյի եւ Սէնթ Լուիզի աշխարհահանդէսներուն առթիւ եւս սոյնօրինակ մեծ ժողովներ տեղի ունեցած են։

Մեր նիւթին կարեւորագոյն մասն է նախաշիշատակեալ միջոցներով աշխարհիս այլազան մասերուն մէջ տեղի ունեցած գիւտերուն պատմութիւնը։ Անցեալ դարերուն մէջ, մինչ գիւտերը լոկ ժամանակ ժամանակ կ'ըլլային, Ժ. Դարուն սկիզբները աւելի ուշագրութիւն գրաւեցին, եւ ասկէ յիսուն տարի առաջ աշխարհիս բոլոր ծովեզրներուն գիծերը, ի բաց առեալ Բեւեռային կողմերունը, ծանօթ էին։ Վերջին տարիներս գիւտերը ընդհանուր զբաղումի կամ զբօսանքի կարգ անցան, եւ որքան զիւրացան երթեւեկութեան միջոցները, այնքան աւելցաւ հետաքրքիրներութիւնը։ Ամէն տարի ուղեւորութեան գիրքերու թիւը քանի մը հարիւրի կը հասնի։ Հարկաւ ասոնց մէջ անկարեւորներ շատ կը գտնուին, բայց բազմաթիւ են նաեւ այնպիսիներ որոնց հաղորդած տեղեկութիւնները ընդարձակ, ճոխ եւ օգտակար են։

Որովհետեւ Եւրոպայի քաղաքակրթութիւնը աշխարհիս միւս մասերուն բաղդաւորմամբ աւելի հին է, հոն գտնելու նոր երկիրներ մնացած չեն, եւ միայն անծանօթ կողմերու մէջ նոր գործ կըրնայ գտնուիլ։

Ասիոյ մէջ այս յիսուն տարուան միջոցին եղած գիւտերը ներքին մասերուն յատուկ են։ Կովկասի կողմերը հետաքրքրեց Թիֆլիզի Թանգարանի տեսուչը Պ. Բատտէ, թէ՛ տեղւոյն երկրաբանական կազմութիւնը եւ թէ՛ բուսականները եւ կենդանիները։ Թուրան, այսինքն Կասպից Ծովուն հիւսիսային կողմերը, 1834էն ի վեր հետզհետէ հպատակեցան Ռուս պետութեան, եւ 1865ին Թուրքաստան գաւառին միացան։ 1868ին Պոլսարայի Սըմրղանտը, 1876ին Խոզանտը, 1884ին ալ Մէրվ կցուեցան, եւ Պոլսարա եւ Խիվա եւս հարկասուտ եղան յիշեալ Պետութեան։ Այս եր-

կիրներուն քաջածանօթ ըլլալը վերոյիշեալ թուականներէն կը սկսի :

1874ին Ֆորսիթհ Անգղիացին Փամիր լեռնա-դաշտը հետազոտեց : Հնդկաստանի լեռնային մասերէն մինչեւ Գարաբորում եւ Քոմէնիւն լեռները 1856էն սկսեալ Գերմանացի Շլակինվայթ եղբարք ուղեւորութիւն եւ գիւտեր ըրին : Կեդրոնական Ասիա կոչուած երկիրներուն, որ Թուրանէ մինչեւ Չինական սահմանադուխը կը տարածուին, խուզարկութեան իր կեանքը նուիրած է Ռուս Զէվալսքի 1870էն մինչեւ 1888, Այնուհետեւ 1885, 1890, 1894 եւ 1899 թուականներուն մէջ Շուեռտացի Սվէն Վան Հէտին վտանգաւոր բայց կարի յոյժ հետաքրքրաշարժ ուղեւորութիւններովը հետազոտեց Կոպի անապատը եւ զայն չընկալաւոր երկիրները եւ լեռները : Թիպէթի կեդրոնական մասը, ի մասնաւորի Լհասա մայրաքաղաքը, ոչ-Պուտտայականներու մօնել արգելուած էր : Շատ ճանապարհորդներ թէպէտ ցանկացան այդ տեղը հետազոտել, բայց արգելուեցան : Մանաւանդ երբ 1897ին Լանտոր Անգղիացին, մինչ կը փորձէր գործին ձեռնարկել, շատ չարչարանքներու ենթակայ եղաւ, եւ ձախ աչքը կուրացուեցաւ : Ժամանակաւ Հնդկաստանի համալսարաններուն մէջ դաստիարակուած Պուտտայականներ կը զրկուէին եւ երկրին հետազոտութեան գործին կը ծառայէին : Հոսկ ուրեմն, 1904ին Ենկհըզլընտ անուն նշանաւոր ուղեւոր գինուորականին առաջնորդութեան ներքեւ Անգղիոյ կառավարութենէն զօրագունդ մը եւ ուրիշ անհատներ զրկուեցան, եւ Թիպէթ ստիպուեցաւ պայմանագրութիւն մը կընքել եւ երկրին ճամբան բանալ :

Չինու ընդարձակ երկիրները 1842ին Անգղիոյ հետ մղուած պատերազմէն ետքը սկսան բացուիլ : 1844ին եւ 1845ին Միացեալ Նահանգաց եւ Գաղղիոյ մէջտեղ պատերազմներ տեղի ունեցան : Ի վերջոյ 1861ին բոլոր քաղաքակիրթ ազգերուն թոյլ տրուեցաւ Չինու մէջ ճանապարհորդել եւ առեւտուր ընել : Այս առթիւ երկիրը գիտականապէս աւելի աղէկ հետազոտուեցաւ : 1868էն մինչեւ 1872 Ֆէրաինանտ Ֆոն Րիխթհոֆի կատարած հետազոտութիւնները շատ նշանաւոր եղած են այս մասին : Անգղիացիներէն Լիթլելտըյլ, Պաուլըր, Նէյէլիսս եւ Ենկհըզլընտ, Գաղղիացիներէն Կարնիէ եւ Օրլէանի իշխանը, եւ Ամերիկացիներէն Րոքհիլ եւս Չինու եւ Թիպէթի կողմերու հետազոտութեան մէջ յոյժ կարեւոր քայլեր առին : Անում եւ Քամպոն երկիրներու նկատմամբ մեր տա-

ցած տեղեկութիւններուն համար Գաղղիոյ այդ կողմերը գրաւելուն պարտական ենք :

Քաղաքակիրթ տէրութեանց յարաբերութիւնը թէպէտ շատ չահաւոր եղաւ Չինաստանի, սակայն այս նկատմամբ շափոն աւելի եւս օգուտ քաղեց : 1854ին դաշնադրութիւններ ըրաւ Միացեալ Նահանգներու եւ Անգղիոյ հետ, 1855ին Ռուսիոյ եւ Հոլանտայի եւ յետոյ ուրիշ երկիրներու հետ : Ճափոն 1872էն սկսեալ օտարազգի ուսուցիչներ եւ վարպետներ բերել տալով եւ օտար երկիրներու մէջ իր երիտասարդները դաստիարակել տալով, թէ՛ գիտութեանց եւ արուեստից, թէ՛ վաճառականութեան եւ երկրագործութեան, թէ՛ գիւտերու եւ հետազոտութեանց կողմանէ այսօր հաւասարած է ամենէն քաղաքակիրթ երկիրներու, անոր աշխարհացոյցն ալ այսօր ամենէն կատարեալներէն մէկն է :

Անգղիոյ կառավարութեան 1858ին Հնդկաստանի մէջ հաստատուելէն հետէ անոր ամէն կողմերը ուղեւորութիւններ եւ գիւտեր եղան : Բայց Հիմալայայի ստորոտը գտնուած երկիրները տակաւին կատարելապէս ծանօթացած չեն :

Սաղաղական Ովկիանոսի թնիւ կղզիներէն շատը սոյն ժամանակամիջոցին մէջ քաղաքակրթութեան առջեւ բացուեցան, եւ Հաւայի ու Ֆիճի եւ նման կղզիներու բնակիչները մարդակերութեան վիճակէ քաղաքակրթութեան ամենէն գեղեցիկ աստիճաններուն բարձրացան :

(Շարունակել)

ԿՈՐՄՈՒԱԾ ԲԱՌԸ

(ՏԵ. Հ. Վ. Տայ, Ա. Երէկ)

Բ

Հերմէս բոլորովին ամայի գտաւ Դափնիի Անտառը : Դիւթական հովտին մէջ ձայն չկար բացի դափնիի պուրակներուն մէջէն զիրար հալածող մեղմ հովերուն շառաչէն եւ անհամար վտակներու կարկաչէն : Անտառին մէջ վայելուած հեշտալի հաճոյքի ցերեկներուն եւ գիշերներուն յիշատակները դեռ կը դեգերէին թափուր ուղիներուն եւ աւերուած աղբերակներուն վրայ : Ապառաժ սար մը պտակուած էր աւերակներովը Ապոլոնի տաճարին, որ խորհրդաւոր կերպով այրեցաւ : Յուլիանոսի ձեռամբ վերաշինուելէ եւ նուիրագործուելէ անմիջապէս ետեւ : Անոր ոտքը նստաւ Հերմէս յորդաբուխ աղբերակի մը քով եւ սկսաւ մտածել տրամօրէն :

«Աշխարհ ինչ գեղեցիկ, ինչ ուրախառիթ եւ

հնչախն տեղ պիտի ըլլար ապրելու, առանց կրօնի։ Երանի՜ թէ կարենայի ազատիլ անտեսանելի, թերեւս անիրական, բաներու սա հարցերէն, սա սեղմումներէն, պարտականութիւններէն եւ զոհողութիւններէն եւ բոլորովին մոռնալ զանոնք։ Այն ատեն պիտի կրնայի ուզածիս պէս ապրիլ եւ երջանիկ ըլլալ։»

«Ինչո՞ւ չէ,» ըսաւ հանդարտ ձայն մը անոր ետեւի կողմէն։

Հերմէս ետին դարձաւ, եւ տեսաւ երկայն մօրուքով եւ հեթանոս իմաստասէրներու յատուկ պատճառով վերարկուով ծերունի մը, որ կայնած կը ժպտէր։

«Ինչպէս կ'ըլլայ որ դեռ չխօսուածին պատասխան կու տաք,» ըսաւ Հերմէս, «եւ ո՞վ էք որ զիս կը պատուէք ձեր ընկերակցութեամբ։»

«Ներեցէք իմ անկոչ ներկայութեան համար,» պատասխանեց օտարականը. «գէշ դիտումով չէ։ Բարեկամական շահագրգռում մը ծանօթացնելու ձեւակերպութեան համազօր է։»

«Բայց ի՞նչ եղական պարագայի կը պարտիմայդ շահագրգռումը։»

«Ձեր դէմքին,» ըսաւ ծերունին յարգալիք խոնարհութիւնով. «թերեւս քիչ մ'ալ սա իրողութեան թէ ես տեղւոյս ամէնէն ծեր ընակիրն եմ եւ կ'զգամ թէ բոլոր այցելուները կերպով մը իմ հիւրերս են։»

«Անտառին պահպաններէն էք ուրեմն։ Եւ ծառերու հետ ձեր գործը թողած էք որ պահ մը իմաստասիրութեան պարապիք։»

«Ոչ, ոչ։ Իմաստասիրութեան զգեստը կեղծիք է լոկ։ Քիչ կարեւորութիւն կու տամ անոր։ Իմ գործս սեղաններու հոգատարութիւն է։ Արդարեւ ես Ապողոնի միակ քուրմն եմ, զոր Յուլիանոս գտաւ հոս, երբ եկաւ անտառին պաշտումը վերանորոգել իբր քսան տարի առաջ։ Դուք իմացած էք միջադէպը։»

«Այո,» ըսաւ Հերմէս, շահագրգռուիլ սկսելով. «ամբողջ քաղաքն իմացաւ հարկաւ, վասն զի տակաւին անոր վրայ կը խօսուի։ Սակայն արդարեւ տարօրինակ զոհ էք այն զոր բերիք՝ աօնելու համար Ապողոնի տաճարին վերահաստատումը։»

«Վաղեմի սագը ըսել կ'ուզէք,» ըսաւ ծերունին խնդալով. «այո, թերեւս չէր ճշտիւ ինչ որ կ'ուկկայէր Յուլիանոս։ Բայց բոլոր ունեցածս էր եւ ինծի անպատշաճ չթուեցաւ։ Դուք համամիտ պիտի ըլլաք ինծի, եթէ Բրիտանիայէք, ինչպէս կը հետեւցնեմ ձեր զգեստէն։»

«Ապողոնի քուրմի մը վայել ոճով չէք խօսիր։» «Ո՛ր,» ես մոլեռանդ չեմ։ Քրմութիւնը պաշտօն մ'է եւ Ապողոն անունը ուրիշ տեւէ անուան հաւասար։ Քանի՜ սեղաններ եղած են, կը կարծէք, այս անտառին մէջ։»

«Ձեմ գիտեր։»

«Ըման քսանըչորս, հաշուելով նաեւ սեղանը Բաբիլոն մարտիրոսին, որու աւերակ մատուռը կը տեսնէք ահա քիչ մը անդին։ Անոնց մեծ մասին հետ ալ գործ ունեցած եմ։ Վաղանցիկ են անոնք։ Ժամանակ մը զբաղում կը հայթայթէն սպասարկուներու։ Բայց մնայունը, զիս շահագրգռողը, մարդկային կեանքն է որ անոնց շուրջ կը խաղայ։ Դարերէ ի վեր կը շարունակուի խաղը։ Տակաւին ամառ իրիկունները տեղի կ'ունենայ յոյժ զուարճալի կերպով այս օտուերալից սահմաններուն մէջ։ Հաւատացէք խօսքիս, վասն զի գիտեմ ես։ Ապողոն եւ Դափնի ստուեր են։ Բայց փախչող օրիորդները եւ զանոնք հալածող սիրահարները, նուազը եւ պարերը, իրականութիւն են։ Կեանքը խաղ է, եւ աշխարհ ուրախութեամբ կը շարունակէ զայն։ Իսկ դժբաժնիքը։ Տխուր երեւոյթ մը ունիք, որ չվայելք ձեր երիտասարդութեան եւ գեղեցկութեան։ Այս խաղին մէջ կորուստ կը կրէք արդեօք։»

Սոսողին խօսքերը եւ ձայնը այնպէս յարմարեցան Հերմէսի մաքի վիճակին ինչպէս բանալին կը յարմարի կղպանքին։ Ուստի բացաւ իր սիրտը ծերունիին եւ իր ամբողջ կեանքին պատմութիւնն ըրաւ։ Նկարագրեց իր մանկութեան պերճանքը հայրենի յարկին տակ. անդիմադրելի հմայք, որ ստիպեց զինք թողուլ այն յարկը, երբ նոր կրօնքին քարոզութիւնը լսեց Յովնանէ։ Խնուր այն տարին զոր անապատականներու հետ անցուց լեռներուն մէջ։ Կրթական այն խիստ դժուրութիւնը որու ենթարկուեցաւ իր ուսուցչին տան մէջ յԱնտիոք, իր ձանձրոյթը պարտականութենէ, իր զգուշանքը աղքատութենէ եւ իր դժգոհութիւնը հոգեւոր պաշտամունքէ։

«Եւ այսօր,» ըսաւ, «խորհեցայ յիմարութեանս վրայ։ Կեանքս դատարկ եւ մերկ է ճգնաւորի մը խցիկին պէս։ Ոչինչ կը պարունակէ՝ բայց միայն երազ մը, Յստուծոյ դադափառ մը, որ զիս չգահացներ։»

Իր ընկերակցին դէմքին վրայ խորունկցաւ եղական ժպիտը։ «Պատրաստ էք ուրեմն թողնուլ ձեր նոր կրօնքը եւ ձեր հօրը կրօնքին վերադառնալ,» ըսաւ ան։

«Ոչ, բան մը չեմ թողուր, բան մը չեմ ըն-

դռնիւր : Չեմ ուզեր ատոր վրայ խորհիլ : Ապրիլ կը փափաքիմ միայն :»

«Ծառ բանաւոր փափաք, եւ կարծեմ թէ ի մօտոյ պիտի տեսնէք անոր իրազործումը : Արդարեւ կրնամ իսկ ըսել թէ կարող եմ ձեզ այդ փափաքին հասնելու ճամբուն մէջ դնել : Կը հաւատա՞ք մոզութեան :»

«Չեմ կարծեր թէ բանի մը կը հաւատամ : Այսօր չեմ ուզեր հաւատքի դաւանութեամբ զբաղիլ : Տեսածիս կը հաւատամ : Կ'ուզեմ ինչ որ ինծի հաճոյք կրնայ տալ :»

«Լաւ,» ըսաւ ծերունին քաղցրութեամբ, եւ իրենց վերեւ բարձրացող դափնիի ծառէն տերեւ մը փրցուց եւ աղիւրիին մէջ մխելով յարեց. «Թողունք հաւատքի կնճիռները : Ես ալ քեզի պէջ չեմ սիրեր զանոնք : Դիտէ՛ք թէ Կաստաղեան աղբիւր է այս : Աղբիւրնոս կայսրը ժամանակաւ իր բախտը կարդաց հոս՝ ջրին մէջ մխուած տերեւի մը վրայ : Նայինք այս տերեւն ինչ կ'ըսէ մեզի : Արդէն իսկ կը դեղնի ահա : Ի՞նչ կը կարդաք զայս :»

«Հարատութիւն,» ըսաւ Հերմէս ու խնդաց իր անարգ հագուստին նայելով :

«Եւ ահա կոթին վրայ կոկոն մը, որ կարծես կ'ուռի : Ի՞նչ է այն :»

«Հաճոյք,» պատասխանեց Հերմէս դառնութեամբ :

«Եւ ահա պտկներու հետք՝ մակերեսին վրայ : Ասոր ի՞նչ կ'ըսէք :»

«Ինչ որ կ'ուզէք,» ըսաւ Հերմէս առանց իսկ նայելու : «Եղբորութիւն եւ համբաւ ըսենք :»

«Այո,» ըսաւ օտարականը, «այդ ամէնը զբոնած է հոս : Եւ կ'ըսեմ թէ այդ ամէնը պիտի վայելէ՛ք դուք : Բայց պարտական չէք իմ խօսքիս հաւատալ : Ես սովոր չեմ հաւատք պահանջել անոնցմէ, որոնց կ'ուզեմ ծառայել : Այդպիսի դժնդակ պայմաններ չունիմ : Միայն մէկ բան կը խնդրեմ : Ներկայս այն շաքարն է զոր Քրիստոսեաներդ Ծնունդի շաքար չէ կոչէք, եւ նուէրներ փոխանակելու հեթանոսական սովորութիւնը որդեգրած էք : Արդ, եթէ ես ձեզի բան մը կու տամ, դուք ալ ինծի աւուր եք : Փոքրիկ բան է, եւ իրօք այն է՝ որմէ բաժնուիլ ամէնէն աւելի հեշտ պիտի ըլլայ ձեզի : Բառ մը միայն, անունն անոր՝ զոր պաշտել կը զաւանիք : Եկուր, այդ բառը եւ ամէն ինչ որ անոր կը պատկանի՝ ամբողջովին առնեմ ձեր կեանքին մէջէն, որպէս զի այլեւս չլսէք կամ չարտասանէք զայն : Առանց անոր աւելի հարուստ պիտի ըլլաք : Ամէն բան կը խոստանամ ձեզի, եւ փոխարէն զայս միայն կը խնդրեմ : Կը հաւատնի՞ք :»

«Այո, կը հաւանիմ,» ըսաւ Հերմէս, կատակով : «Եթէ կրնաք բառ մը իբրեւ փոխարէն ընդունիլ, կրնաք պահել ձեր խոստումն ալ, որ երազ մ'է :»

Օտարականը մեղմով երիտասարդին աչքերուն վրայ դրաւ երկայն, պաղ եւ թաց տերեւը : Յաւ պաղ սարսուռ մը անցաւ անոնց մէջէն : Նրիտասարդին մէն մի ջիղը պրկուեցաւ ցաւի նոյն կեդրոնին մէջ :

Ապա բոլոր այդ կծիկը հանուեցաւ, վերցուեցաւ կարծես երիտասարդէն : Հեշտանքի զով թուութիւն մը հոսեց անոր մէն մի երակին մէջ, եւ խոր քնոյ մէջ թաղուեցաւ ան :

Գ.

Մրօփ մը կայ այնչափ խոր որ ընաջինջ կ'ընէ ժամանակը : Յաւիտենականութեան բեկորի մը կը նմանի : Անոր դատարկութեան հմայքին տակ օրը հազար տարի կը թուի, եւ հազար տարի մէկ օր :

Այսպիսի քուն էր այն որ Հերմէսի վրայ եկաւ Դափնիի անտառին մէջ : Նրբ իր զգայարանները շարժիլ վերսկսան, իր վրայէն անցած էր անչափելի շրջան մը, կեանքի այնքան դատարկ ժամանակամիջոց մը որ հնար չէ ըսել թէ երկար էր թէ կարճ : Մարը մտնող արեւը ոսկի նետեր կ'արձակէր դափնիի փայլուն տերեւներուն վրայ : Ոտք ելաւ Հերմէս, երկնցուց իր թեւերը եւ զլսուն վերեւէն ողորկ ճիւղ մը բռնելով շարժեց՝ վստահ ըլլալու համար թէ ինք օղջ էր : Ապա փութանակի Անտիոք վերադարձաւ թեթեւ քայլերով :

Դեռինք կարծես կ'ոստոսաէր անոր ոտքերուն տակ : Արդէն իսկ փոխուած էր անոր կեանքը, չէր զիտեր՝ ինչպէս : Բան մը որ իրեն չէր վերաբերեր՝ ինկած գացած էր : Ինք ալ գոյութեան նախկին վիճակի մը վերադարձած էր : Կ'ողոր թէ պատրաստ էր ուէ բանի որ կրնար իրեն պատահիլ : Նոր մարդ մը եղած էր, եւ օակայն հետաքրքրաշարժ կերպով իրեն ընտանի, որպէս թէ ձանձրալի խաղ մը աւարտած եւ իր բնական վիճակին վերադարձած ըլլար : Չուարթ էր եւ հոգէ, տարակոյսէ եւ երկիւղէ ազատ :

Նրբ իր հօրը տան մօտեցաւ, սպասաւորներու իրարանցում մը տեսաւ գաւթին մէջ, եւ նախկին մատակարարը վազեց դիմաւորել զինք տանը դռնէն :

«Տէր, ամէն տեղ ձեզ փնտռեցինք : Հայրը մահուան դռնն հասած է եւ մարդ զրկեց ձեր ետեւէն : Ժամը վեցէն ի վեր շարունակ ձեզ կը կանչէ : Ծուտ իր ջով եկուր, տէր, վասն զի կը վախնամ որ կարճ է ժամանակը :»

Հերմէս իսկոյն մտաւ տունը : Ոչինչ կրնար

այսօր ապշուժիւն պատճառել անոր : Հայրը փղոսկրեայ մահճի մը վրայ պտուկած էր ներքնասենեակի մը մէջ : Դէմքը կնճռուած էր եւ աչքերը անհանգիստ : Եւ վտիտ մատներովը տնդադար կը սեղմէր մետաքսեայ վերմակը :

«Ձաւակ», մըմնջեց. «Հերմէս, զաւակս : Աղէկ որ իմ քովս եկար : Կարօտցած էի քեզ : Սխալ ըրի՝ քեզ վաճառելովս : Այլ պիտի չքաժնուիս ինձմէ : Դուն իմ զաւակս ես, իմ ժառանգս : Ես ամէն բան փոխած եմ : Հերմէս, զաւակս, մօտ եկուր, աւելի մօտ : Բռնէ ձեռքս, որդեակ իմ :»

Երիտասարդը հնազանդեցաւ եւ մահճին քով ծնրադրելով իր ամուր քառաք ափին մէջ ժողվեց հօրը պաղ մատները :

«Հերմէս, կեանքս ահա կը վերջանայ, երկար, հարուստ, բարգաւաճ կեանքս : Վերջին աւագները ահա, եւ չեմ կրնար զանոնք կեցնելու Կրօնքս էր լաւ աշխարհավարութիւն մը, Յուլիանոս՝ իմ բարեկամս : Բայց տա դնաց ան, ո՛ւր : Հոգիս թափուր է — բան մը չկայ ասկէ անդին — ի՞նչ խաւար — կը վախնամ : Բայց դուն աւելի աղէկ բան մը գիտես : Դուն բան մը գտար, որու համար յօժարեցար կեանքդ զոհել — զբեթէ մեռար անոր համար — եւ սակայն երջանիկ էիր : Ի՞նչ էր գտածդ : Նայէ, ամէն բան քեզի կու տամ, ներած եմ քեզի : Արդ, ներէ ինձի : Ըսէ, ի՞նչ է ան — գաղտնիքդ, հաւատքդ : Ինձի տուր, քանի որ դեռ կը շնչեմ :»

Ի լուր այս հատակտուր աղերսին, երիտասարդը գթոյ եւ սիրոյ արտակարգ յուզումի մը մատնուեցաւ : Չայնը կը դողդղար, երբ լիութաց եռանդով պատասխանել :

«Հայր, ներելու բան մը չկայ : Ես ձեր որդին եմ : Ամենայն յօժարութեամբ կ'ըսեմ քեզի բոլոր գիտցածս : Կու տամ գաղտնիքը : Պէտք է որ, հայր, բոլոր սրտովդ, բոլոր հոգիովդ, եւ բոլոր զօրութեամբդ հաւատաս — — —»

Ո՛ւր էր բառը, այն՝ զոր տոբոր էր տառաւօտ եւ իրիկուն արտասանել, այն որ իր գիտցածէն այնչափ աւելի բան նշանակած էր իրեն : Ի՞նչ եղած էր :

Առ խորիմափ ինտոնեց զայն իր մտքին մուտքն ենեակին մէջ : Կարծեց թէ մէկ րոպէէն անոր վրայ պիտի դնէր իր ձեռքը : Բայց չկար : Մէկը տարած էր զայն : Ուրիշ ամէն բան լիովին յստակ էր իրեն — մահուան երկիւղը, ախուր հոգին որ անձկաւ կ'աղերսէր հօրը աչքերու մէջէն, անմիջական պէտքը մխիթարութեան եւ օգնութեան : Սակայն ճիշտ այն կէտին վրայ ուր օգնութիւն

կը փնտռէր՝ բան մը չկար, բայց միայն թափուր տեղ մը : Յոյս տուող բառը անհետացած էր : Փնտռեց զայն շօշափումով եւ յուսահատական տաճարանքով :

«Հայր, կեցիր : Բան մը մոռցած եմ, — միտքէս ելած է : Պիտի դռնեմ րոպէէ մը : Յոյս կայ — հիմա պիտի ըսեմ — ո՛հ, կեցիր :»

Թշուառ մահամերձը ոսկրուտ իր ձեռքով սեղմեց երիտասարդին ձեռքը մամուլի սաստկութեամբ, եւ աչքերը խոշոր բանալով մըմնջեց. «Ըսէ, զաւակս, ըսէ շուտով, վասն զի պիտի երթամ :»

Ծերունիին ձայնը թաղուեցաւ խուլ լոռութեան մը մէջ : Մատները անգամ մը եւս պրկուեցան եւ թուլցան : Աչքերուն յոյսը մարեցաւ :

Եւ ահա Հերմէս, Ոսկեսիւն Տան տէրը, մեռեալին քով կը հսկէր :

Դ

Խղումը հին կեանքին հետ՝ կատարեալ էր որպէս թէ զանակով կտրուած ըլլար : Հերմէսի յիշողութեան մէջ կը մնար ճգնաւորի խուցի, Անտիոքի յետին փողոցներէն մէկուն մէջ գտնուող մերկ օնենակի եւ եռանդուն ուսանողներով լեցուն դասարանի մը ազօտ պատկերը : Անոր լոռութեան մէջ կը դեգերէին դեռ Յովհաննէս Երէցի ձայնին տկար արձագանքը, դպիրներու երգեցողութեան կշռուած հլուէջը եւ երկրպագուններու խուռն բաղմութեան մը մըմնջը : Բայց կարծես այս ամէնը ուրիշ անձի մը պատահած էին : Կարծես տարիներ առաջ կարդացած էր ասոնց վրայ եւ հիմա մոռցած էր անոնց նշանակութիւնը :

Իր նոր կեանքը ճոխ, հեշտ եւ հարուստ էր, այնչափ հարուստ որ տեւէ կորուստ անդալի կը մնար : Հարիւրաւոր գործեր ունէր իր ուշադրութիւնը զբաւող : Եւ օրերն արագ կը թռչէին, որպէս թէ թեւաւոր ըլլային :

Ոչինչ կար խորհելու, պատրաստելու, եւ սկսելու : Ամէն բան պատրաստ իրեն՝ կ'սպասէր : Իր բոլոր գործն էր շարունակել միայն :

Դեմտրիոսի կալուածները մարդոց ենթադրածէն ալ շատ էին : Սիւրիոյ մէջ բարերբեր երկիրներ ունէր զորոնք Յուլիանոս պարգեւած էր : Փոիւզիոյ մէջ մարմարիոնի հանքեր, Կիլիկիոյ մէջ մեծագին տաղձի անտառներ, եւ զղեակին նկուղները ոսկիի եւ արծաթի արկղամուրներ կը պարունակէին : Տանտիրոջ սենեակին գաղտնի խուցերը պատուական քարերով լեցուն էին : Մատակարարները ժիր եւ հաւատարիմ էին : Սպասաւորները կը հրճուէին իրենց դեռատի տիրոջ վերադարձին

համար : Սեղանը պատրաստ կ'սպասեր : Հաճոյքի
վարդպետակն հիւսուած էր Հերմէոի գլխուն :
(Ծառահանք)

(Carpenter)

Ծ. ԱՐԵՎԵԼՔԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ
(Թուգանէս Պոսեփանէան)

Երբ ծայրագոյն Արեւելքի ջուրերը մարդկային արիւնով կը ներկուին եւ ֆորթ Արթըրի միջո-
ւորաբ հանճարի հնարած շանթերովը կ'որոտայ ,
երբ մարդկային հետաքրքրութեան օեւեռակէտը
եղած է Մանչուրիան եւ լարուած ուշադրութեամբ
կը դիտուին այս ճարտար բաղդախաղին մանրա-
մասնութիւնները , աւելորդ չլլար վերլուծող ակ-
նարկ մը նետել պատեարգմի վրայ , որ ճակատա-
գրակոնօրէն կցուած է երկիրներու պատմութեան
հետ : Եղած չէ դար , որուն մէջ Յանսսի զոնները
գոյ ըլլան , երկիր մը՝ որ ըմպած չլլայ այս մրու-
րէն , ժողովուրդ մը՝ որ անոր սարսուռովը հա-
մակուած չլլայ : Պատերազմը համաշխարհային
երեւոյթ մ'է : Աշխարհի լեռներն ու ձորերը , ծո-
վերն ու գետերը , դաշտերն ու բլուրներն , ցա-
մաքներն ու կղզիներն այս մարտին հանդիսատեա-
նները եղած են : Նախապատմական դարերէ մնա-
ցած հնութիւնները , հեղեղահողերու տակ թաղ-
ուած մնացորդները , քարէ յիշատակարաններն ու
աղիւռէ կղմիւտներն այս դիւային արարքին ար-
ձանագրութիւնները ունին : Տաճարներու եւ շի-
րիմներու պատերէն իսկ երբեմնի պետերը իրենց
դիւցազնութիւնները երգած են ապագայ դարե-
րու : Մարդկային փափուկ զգացումները , գութի
ու օրոյ Աստուածային յոյգերը այս բնագոյնու
ձեւ կրցած չեն : Քաղաքակրթութիւնը միայն անոր
ձեւերը փոխած է՝ աւելի անոելի հրազէններ ստեղ-
ծելով : Ինչ է արդեօք այս տիեզերական երեւոյ-
թին շարժառիթը : Ինչո՞ւ համաշխարհային եւ
դարաւոր եղած է պատերազմը :

Մէկ պատճառն է , ի մէջ այլոց , հեռադիտա-
նեան ոգին : Հեռատեսութեան ոգին զարգացումի
համեմատական է : Կորովի ժողովուրդներու մէջ
բազմամարդութեան անուամով զաղթականութիւն-
ներու պէտքը կ'զգացուի , մայր հայրենիքը նեղ
կու գայ եւ ուստի ուրիշ երկիրներ արչաւելը
քաղաքականութեան առանցքը կը դառնայ : Երկ-
րածաւալական քաղաքականութեան բուն գաղտնի-
քը երկրի մը ապագան տնտեսական տնտեսի խա-
րիսխի մը վրայ դնել է : Այսօր Անգղիա եւ Ֆրանս-
սա , Միացեալ Նահանգք եւ Գերմանիա այս քաղա-
քականութեան ոգեով չափ փորած են : Այս եր-
կիրներու որսավայրն է Ափրիկէ եւ Մայրագոյն

Արեւելքը ։ Կ'ուզեն անոնք վաճառակաւորութեան հրապարակներ ստեղծել ։ Անգղիոյ, Ֆրանսայի, Գերմանիոյ եւ շափոնի պէս ճարտարագործ երկիրներու համար օգտանշելի յաճախորդ կրնան ըլլալ կալուածային երկիրները իրենց ներածուսնե-րովը ։ Իրենց հում նիւթերու արդածուսն ալ գործարաններուն հիւսուածանիւթ կը մատակարարէ ։ Պատերազմին հուժկու թաթը միայն կրնայ շինել այս կալուածական երկիրները ։ Անգղիա այսօր եղա-կան վաճառական ազգը պիտի չըլլար, եթէ աշխարհի եզակեան աշխարհակալ տէրութիւնը չըլլար ։

Տէրութեան արժանապատուութիւնը կը պատահէ որ կրուած պարտութեան փոխարէն փառաւոր յաղթանակ մը շահուի։ Պարտեալ երկրի մը սիրտը վիրաւոր է, իր կորուստները հրեղէն տառերով քանդակուած կը մնան իր յիշողութեանը մէջ, իր պետական գանձէն առնուած տուգանքը, հայրենիքէն փրցուած հողի սրբազան կտորը, իր անշնչացեալ զինուորներուն յիշատակը եւ տարածայնուած վատահամբաւութիւնը նոր յաղթանակի մը անուրջովը կը գինովցնեն զինք։ Չափազանց զրգուած զգացումը քիչ անգամ կ'անսայ խռիւլ խորհողութեան, որ անցեալի վերքերովը չշահազրգուիր, այլ՝ ներկայի իրական շահերը կը մտածէ։

Այս եւ ուրիշ պատճառներէ զատ, կան շատ մը անորակելի պատճառներ, չնչին միջադէպեր, վայրկենական զրգոռումներ, սխալ հասկացողութիւններ, մեքենայութիւններ որոնք երկու կամ աւելի երկիրներու ընդհարումին պատճառ կ'ըլլան, որովհետեւ երկիրներն ալ անհատներու նման իրենց մտլար վայրկեանները ունին, իրենց կոռւելու նոպաները՝ որոնք մեկնել անկարելի է լուսաւոր դատողութեամբ :

Իմանի որ պատերազմը այսչափ տիեզերական երեւոյթ մ'է ու անոր կարմիրը ամէն դարու ճակտին քսուած, քանի որ այսչափ հիմնական պատճառներն անոր գոյութիւնը կ'երաշխաւորեն, անշուշտ իր օգուտները ունի։ Մարդիկ խենդ չեն որ այսչափ խօյական պաշտանք մը ունենան պատերազմին հանդէպ։ Պատերազմը ունեցած է իր բարիքները։ Ուրեմն անոր գործած նախճիւնները թուելէ առաջ, անոր սփռած բարիքները համարենք իբր անհաշու դատաւոր։

1. Պատերազմին մեծագոյն բարիքը սա է որ
 Կոորդի գեղերը է Վիլ յաւէ եւ արդեւոր կը վերածէ
 Նախնական ընկերութեանց մէջ ցեղային կռիւնե-
 րը քստմանիւ արիւնհեղուծեանց մշտնջենի աղ-
 բիւրներ են, եւ պատերազմի շնորհիւ յառաջ եկաւ
 միութիւններն են որ վերջ կու տան այդ արիւն-

կղակ պայքարներուն : Քաղաքական կազմակերպութիւն ունեցող երկիր մը աւելի կը լրջանայ, աւելի խաղաղասէր կ'ըլլայ, իր լուրջ շահերը չզոհեր սնամէջ կոիւններու : Տէրութեան մը պատկանող հատուածները օրէնքի հեղինակութեան չնորհիւ իրարու հետ խաղաղիկ կ'ապրին եւ կռիւէ աւելի իրենց անձին ու հայրենիքին պատուաբեր գործերով կ'զբաղին : Արդէն առանց կեղրոնացեալ կառավարութեան, խաղաղութիւն չկայ, առանց խաղաղութեան զարգացում չկայ, առանց զարգացումի ալ ի զուր երջանկութիւն կը փնտռենք :

2. Թարգմանչոյն ուղիքը կ'ապրին եւ յեղոյն քաշելու ինչ կ'ապրին : Պատերազմը քուրայ մ'է : Անոր մէջ կը նետուին տէրութիւնները զտուելու համար : Ֆիզիքական, իմացական, բարոյական գերազանցութիւն ունեցող տէրութիւնները կ'ապրին : Մոլութեամբ վատասեռած ազգերը կ'ոչնչանան : Այն երկիրները որ անտեսական գերակշիռ զիրք մը չունին, որ իմացական զարգացումի մէջ հսկայ քայլեր առած չեն, եւ միջազգային պայքարը կռուիի ոյժէն աւելի ուղեղի ոյժով չեն մղեր, այն երկիրները որ նկարագրի ողնայարը չունին եւ զիրենք բարձրագոյն կեանքի մը մղող ներուժը չեն զգար՝ դասալիք կ'ըլլան պայքարին մէջ : Պատերազմները դատարկապորտութիւն չեն, պատերազմելու համար խելք, դրամ, կորով, աշխրջութիւն պէտք է, որոնք գերազանց ազգաց յատուկ են : Գերազանց երկիրներու մենաշնորհը կը մնայ քաղաքակրթութեան սանձը : Աշխարհը բարեշրջելու գործը անոնք կ'ստանձնեն ու ժառանգական բնաշրջութեան օրէնքով իրենց զաւակները ընտիր բարեմասնութիւններով օժտուած աշխարհ կու գան՝ երկիրներու ու դարերու ճակատագիրը վարել : Իրաւ, պատերազմը անհատ ազգերու գերեզմանը կը փորէ, բայց ընկերային բարեշրջութեան սատար մ'է :

3. Պատերազմը կ'ուշադրէ նաեւ երկիրները եւ անոնց մէջ իրենց զրացիները գերազանցելու նախանձախնդրութիւնը կը հրահրէ : Այս ոգին զարգացումի ոգի կ'ըլլայ արհեստներու, արուեստների, վաճառականութեան եւ քիտութեան մէջ : Կոիւր հեռատեսութիւն, նախապատրաստութիւն կ'ենթադրէ : Պատերազմիկ երկիր մը քաղաքակրթութեան ընձեռած ամէն ոյժերով զինուած ըլլալու է : Մասնաւորապէս ոյժ տալու է ռազմական արուեստին, նոր զէնք ու զրահ, նոր նաւ ու թնդանօթ, նոր գիւտեր հնարելու եւ հակա-կորզը գերազանցելու համար : Իր մտքին բոլոր ոյժերը պրկելու է, թշնամի երկրին ամէն մէկ

ծակն ու ծուկը ուսումնասիրելու է, թշնամիին առաւելութիւններուն ու թերութիւններուն գիտակցելու է, իր ու անոր ոյժերը զուգակշռելու է : Բանակը կազմակերպելով, նաւատորմը զօրացնելով, միջազգային յարաբերութեանց մէջ վերջին ծայր դիւանագէտ շարժելով իր բարոյական կշիռը պահելու ջանադիր գտնուելու է : Թուած բոլոր առաւելութիւններս արդիւնք են պատերազմի երկիւղի : Ֆրանքեգերման պատերազմը շատ բան սորվեցուց այս երկու երկիրներուն : Պարզացումի մարակ մը եղաւ : Կարծես երկարատեւ խաղաղութեան մէջ միտքը կը գուլնայ : Պատերազմը մտքին յետանաքարն է :

4. Կը բաշխէ բրաւան-թիւնը : Կեանքը յուզող իրերը գրագէտին ու բանաստեղծին գրչին նիւթ կը մատակարարեն եւ զայն աւիւնով կը ներշնչեն : Առանց ներշնչումի անհնար է գեղեցիկ երկ մը արտադրել : Պատերազմը երկիրներու կեանքը յուզող մեծագոյն երեւոյթն է : Դիւցազնեգութիւն, ողբերգութիւն, տաղերգութիւն, պատմութիւն եւ բանաստեղծական գողարիկ կտորներ պատերազմին շուրջ կը փթթին : Մեծ վիպասանները անոնց մէջ կը գտնեն իրենց վսեմ երկերուն առաջը : Դրականութեան հետ գեղարուեստն ալ քաջալերուած է : Մեծ արուեստագէտները քաջութիւնը մարմնացուցած են մարմարով, մեծ նկարիչներու վրձինը տոհմային տոհմներ նկարած է :

5. Պատերազմին մէկ ուրիշ օգուտը օտ է որ քաղաքակրթութիւնը կը պաշտպանէ բարբարոս ցեղերու արշաւներու դէմ : Անյիշատակ ժամանակներէ ի վեր բարբարոս ցեղերը ուզած են խուժել զարգացեալ ազգերու երկիրները, զանոնք զրկելու իրենց ինչքերէն, անոնց ճոխութիւնները ըմբռնելու : Պատմութեան բազմաթիւ ճակատամարտները մղուած են այս հրոսակներուն դէմ : Այս կռիւները քաղաքակրթութեան պահպան հրեշտակները եղած են, առանց ասոնց մարդկու թիւնը կրկին ու կրկին պիտի օտիպուէր սորվիլ զարգացումի այբուբէնը :

6. Պատերազմները բաշխելու ժառանգութիւն են : Քաղաքակրթութեան առջեւ բացած են աւանդամուր երկիրներու ամբողջական ղոնները : Ազգերը կը սիրեն իրենց խեցիին մէջ ամփոփուիլ, օտարատեաց են, իրենց երկրէն դուրս ազատ յարաբերութիւններ կազմելու նպատակաւ չեն համարիր : Իրենց երկիրը ոեւէ օտար օտք պէտք չէ օրհապղծէ : Այս նեղմիտ քաղաքականութիւնը կը վնասէ իրենց մասնաւորապէս եւ քաղաքակրթութեան ընդհանրապէս, որովհետեւ շփումը զարգացումի

մայրն է, առանց յարաբերութեան տողջ ու ճշմարիտ քաղաքակրթութիւն չկայ: Որպէս զի ընկերութիւնը զարգանայ, ամէն երկիր ու ժողովուրդ իրենց քրտինքի ու մտքի պատուական արտադրութիւնները պէտք է փոխանցեն իրարու: Չարգացեալ երկիրներու զարգացումը պէտք է պատուաստուի վայրենի երկիրներու: Անոնց լիզուն ու բարձրեն, կրօնն ու վարչութեան ձեւերը, գեղարուեստն ու գիտութիւնը պէտք է օրհնեն աշխարհի ամէն մասերը: Ասոր նախադուռ կրնան ըլլալ միայն պատերազմները: Առանց Հոռովմէական աշխարհակալութեան՝ Լատին քաղաքակրթութիւնը չպիտի տարածուէր Միջերկրականի շուրջը: Առանց Բրիտանական պատերազմներու՝ Անկլո-սաքսոն գերազանց զարգացումը չէր կրնար սխտուիլ աշխարհի չորս կողմերը, առանց Եւրոպական ռանձգութիւններու՝ Ծայրագոյն Արեւելք իր թրմբիւրէն չպիտի արթննար: Այսպէս պատերազմները քաղաքակրթութեան յառաջադասները եղած են եւ վայրենի երկիրներու մէջ բիւր բարիքներ սփռած:

7. Պատերազմները զննարկան ճշդապահութեան ոգին կը մտցնեն երկրի մը մէջ: Հոն կը սորվին ճշդութեան, դրութեան եւ հնազանդութեան երբեակ դասերը: Զինուորականութեան ոգին օրէնքի ոգին է, զինուորական մարզանքները կարեւոր տարր մը կը մտցնեն երկրի մը յատկանիշերուն մէջ: Այսօր Եւրոպեան երկիրներու էն դրութեանական, էն կանոնապահ, էն բծախնդիր Գերմանիան իր այս բարեմասնութիւնները կը պարտի պատերազմին: Գերմանիոյ դպրոցները, տունները, ոստիկանութիւնը, ամէն ալ ազդուած են այս ոգիէն: Գերմանիոյ զիտուն դասակարգն իսկ իր մանրակրկիտ ուսումնասիրութիւնը կը պարտի այս ոգիին:

8. Պատերազմը չափով մը կը ջնջէ երկիրներու իրարու հանդէպ ունեցած նախապաշարունակները: Վայրենի երկիրներ չափ ալանդակ գաղափարներ ունին ուրիշ երկիրներու վրայ: Իրենցը ամէնէն խելացի, զարգացեալ եւ քաջանշիլ երկիրը կը նկատեն: Կը խորհին թէ իրենց երկրէն բարեբեր, կրմայէն ընտիր, բարձրէն գերազանցը չկրնար ըլլալ: Իրենց լեզուն ու գեղարուեստը անմասն կը համարին: Պատերազմները նախապաշարունակն այս յուսումը կը վերցնեն, ազգերը շփումի կը բերեն, որով իրարու առաւելութիւններուն կը գիտակցին: Պատերազմներու միջոցաւ յառաջ եկած աս չփումը երկիրներու միտքը կ'ընտելացնէ, զանոնք աւելի լուսավորաւ ու ներողամիտ կ'ընէ օտար հաստատ-

տութիւններու հանդէպ, որով համերաշխութեան սկզբունքը չափով մը կը մշակուի տարբեր ցեղերու մէջ:

9. Պատերազմը Ինքն-Վարձաութեան ոգին կը ներշնչէ՝ յաղթական երկիրներուն, ոգի մը՝ որ հրաշագործ ոյժ մ'է եւ քաղաքակրթութեան մեծապէս սատարած է: Ուժի գիտակցութիւնը երկրի մը յառաջիմութեան զօրութեան մարտկոցն է: Լատին քաղաքակրթութիւնը Հոռովմէական աշխարհակալութեան մէկ քնական հետեւանքն էր: Սպանիա, Ֆրանսա, Անգղիա իրենց փառքի շրջաններուն, տիրապետութեան օրերուն, մէջն էր որ զարգացումի ղէնիթը հասան: Աշխարհակալութիւնը Հոռովմայեցեաց տիրելու օրէնքները սորվեցուց: օրէնք մը՝ որ զարգացեալ երկիրներու օրէնքին խարխիւր եղաւ: Տիրուած քաղաքիւ ցեղերը կտռաւարելու եղանակը մտածել պէտք էր: Աշխարհակալ Անգղիան էն գերազանց վարիչն ալ է: Փրկիպպեանց եւ Քուպայի յաղթութիւնները Միտղեալ Նահանգաց տարեգրութեանց մէջ նշանակալից ղէպքեր էին: Անոնց մէջ մեծ պետութիւն մը ըլլալու, ազգաց կաճառին մէջ փառաւորութուն մը ունենալու հրաշքը զրին այս երիտասարդ ազգին կուրծքին տակ: Ռուսեւճափնական պատերազմը Ճաբոնի ապագայ զարգացումին մղիլ ոյժերէն մին պիտի ըլլայ: Յաղթական ազգերը արծիւներ են, անոնք փառքէ փառք, արեւէ արեւ կը սլանան: Յաղթութիւնները տէրութեան մը հատուածները ի մի կը ձուլեն: Գերմանիոյ միութիւնը Ֆրանքեագերման պատերազմին հարազատ զաւակն է:

10. Պատերազմը աշխարհի այլեւայլ մասերը իրարու կը կապէ հազարաւորութեան ճամբաներով: Ճամբաները աշխարհակալութեանց նախաքաններն են: Առանց կանոնաւոր ճամբաներու դիւրին չէ զօրք փոխադրել ինչպէս նաեւ տիրել ընկճուած երկիրներու վրայ: Աշխարհական Հոռովմ' ուր որ թաթը կ'երկարէր՝ հոն արքունի ճամբաներ չիկնէր կու տար՝ արագաբար զօրք փոխադրելու եւ ապրտամբութիւնները զսպելու: Այդ ճամբաներէն ումանք դեռ մինչեւ այսօր կը մնան: Աշխարհական Ռուսիա Սիպերիոյ տմայի եւ անհուն դաշտերէն Անգրսիպերիական երկաթուղւոյ վիթխարի գիծը երկարեց, 4,000 մղոն տեղ երկաթեայ պարաններ զետեղեց եւ 100,000,000 ոսկւոյ անագին զոհութիւն մը ըրաւ իր իշխանուն պսակը եղող Մանչուրիան ու Չինաստանը կու տալու: Ծայրագոյն Ասիոյ մէջ երկարուած երկաթուղւոյ գծերը եւ Ափրիկէն խաչաձեւող երկաթեայ պարանները գո-

նացող պատերազմներու լուրի ռահվիրաներն են Ռազմական նպատակաւ շինուած այս արքունի ճամբաները առեւտրական տնտեսկէտիւ եւ վարչական ուղղութեամբ ալ մեծ ծառայութիւններ մատուցած են : Ասոնց շնորհիւ երկիրներու երկրագործութիւնը ծաղկած , առեւտուրը բարգաւաճած , գաղթականութիւնը բաղմապատկուած եւ զարգացումը կարելի եղած է : Ասոնք պատերազմին անուղղակի օգուտներն են որ կը պերտկշռեն ուղղակի օգուտները : Հիմա կարգը եկաւ թուել պատերազմին գործած անուրի նախճիրները , որոնք ունէ մարդկային միտք կարող չէ թափանցել , ունէ գրիչ կարող չէ նկարագրել :

(Շարունակել)

ՍԵՅՆԹ ԼՈՒԻՍԻ ՅՈՒՑԱՀԱՆՂԵՍԸ

Բոց Նախկ

Աշխարհահանդէսն , որոյ մէջ մենք կը պտըտցնենք մեր ընթերցողներ , ունի մի մեծ բաժին կենդանեաց յատկացեալ : Այս մասն ալ այցելել կ'արժէ , համոզուելու համար սա բացայայտ ճշմարտութեան թէ մարդկային միտք կրցած է ոչ թէ միայն անկենդան նիւթին եւ բնութեան անտեսանելի զօրութեանց , այլ նաեւ անխօս կենդանեաց եւ թռչնոց վրայ ազդել եւ զանոնք իր ուզած նպատակին ծառայեցնել : Իցոյց դրուած են պէտպէս եղներ , կովեր , խոզեր , ոչխարներ , այծեր , հաւեր , ագաղաղներ , աղաւնիներ , շուներ , նապաստակներ , կատուներ եւայլն : Ասոնց ցուցադիրներու նպատակն է մրցիլ եւ շահիլ այն մրցանակներ որք պիտի տրուին ամէնէն ընտիրներուն : Այս մրցանակաբաշխութեան համար հազարաւոր ոսկիներ յատկացուած են եւ շինուած է վիթխարի ամփիթատրոն մը ուր , ի ներկայութեան բիւրաւոր հանդիսատեսներու , ձեռնհաս դատաւորներ կը բաշխեն մրցանակներ : Տեսանք 2,400 արջառներ 5,000 հանդիսատեսներու հետ : Ապէցանք միացինք , երբ տեսանք անոնց գիրութիւն , գեղեցկութիւն , մաքրութիւն , աշխուժութիւն եւ պնդակազմութիւն : Ամէնքն ալ ծածկուած էին մաքուր ֆանդաներով , Նրանք թէ բոլոր երկրագործներ կարենային անգամ մը տեսնել կենդանեաց այս ցուցահանդէս : Նոքա անմիջապէս պիտի համոզուէին թէ իրենց անուցած կենդանիներ խեղճուկրակ բաներ են եղեր : Տեսանք տասնեւմէկ ամսուան հորթ մը , որ կը ծծէր իր մօրն ստինք : Տեսանք չորս տարեկան եղ մը , որ վեց օրք բարձր եւ իննուկէս օրք երկայն էր եւ

վզէն կախուած աղդ մը կը ցուցնէր թէ ամէնէն ծանր կշռող եզն էր : Մեր երկրի մէջ մենք բնաւ տեսած չէինք այսչափ խոշոր եղ : Ձեռ կարծեր թէ բնաւ կը գտնուի : Անասուններ բուծանելն ալ արհեստ է , որ մեր մէջ շատ քիչ մշակուած է : Այդ հազարաւոր եզներու ու կովերու մէջ չտեսանք հատ մը , որոյ ոսկորներ դուրս ցցուած լինէին կոնակի վրայ , ալ բնդհակառակն ամէնքն ալ անհաւատալի կերպիւ պարարտ էին : Մորթի տակ ծածկուած էր առատ ճարպ ու մկանունք : Վերոյ յիշեալ 2,400 արջառներէն միայն հինգը առին առաջին մրցանակ : Բաշխուեցան երկրորդ եւ երրորդ մրցանակներ ալ : Այս մրցանակներ էին հնչուէ դրամ հւ ոչ այլ ինչ : Մրցանակաբաշխութեան սոյն հանդէսն վերջացաւ գեղեցիկ թափօրով մը , զոր կազմեցին արջառներ , մինչդեռ երաժշտական խումբ կը չալէր :

Տեսանք ուրիշ օր մը տեսակ տեսակ աղաւնիներ : Մենք չենք հառկնար թէ ինչու այդ տեսակներ մեր երկրիը չեն գտնուիր : Ուրախ կը լինէինք եթէ ընտպատում մը մեր այս հարցման պատասխանէր : Եթէ չեմ սխալիր , այդ օր համբեցի տասնեւմէկ տարբեր նմոյշ աղաւնիներ : Տեսանք աղաւնիներ , որոց պոչ կը նմանէր հովաճարի :

Աղաւնիներու չափ տարբեր նմոյշներ կը ներկայացնէին նապաստակներ եւ ճագարներ , որոնք գտնով էին ճերմակ , դեղին , սեւ , կարմիր , մոխրագոյն եւ այլն : Անոնք մեծութեամբ էին երկու անգամն մեր տեսած նապաստակներուն :

Շուններուն տեսակներ չկրցինք համբել , այնչափ շատ էին անոնք : Աշխարհիս վրայ ամէնէն խոշոր եւ ամէնէն փոքրիկ շուն հոն էր : Այս վերջինն Անգղիացի մը բերած էր , որ շահեցաւ առաջին մրցանակներէն մին :

Ոչխարներ , խոյեր , այծեր եւ ուլեր մեզ շատ զարմանալի չէին եւ ուրախ ենք ըսելու թէ այս կենդանիներ չէին գերազանցեր մեր տեսածներ , եւ կարծեմ թէ , եթէ Թուրքիայէն բերուէին լաւ ոչխարներ եւ խոյեր , անոնք շատ հաւանական էր որ առաջին մրցանակ պիտի վաստկէին :

Խոզերու վրայ շատ քան չունիմ գրելու , զի իմ այս նամակ կարդացողներու մեծամասնութեան շատ ծանօթ կենդանի մը չէ անիկա եւ ուստի չընծայեր բաղդատութեան եզր : Միայն սաչափ կ'ըսենք թէ տեսանք խոզ մը , որ կը կշռէր 315 օխա եւ ունէր 8 ձագ :

Աւելի քան 12,000 հաւեր եւ ագաղաղներ իցոյց դրուած էին : Ասոնցմէ ընտրելագոյններու

արուած դրամական մրցանակներու համագումարն էր 3,540 Օսմ. ոսկի: Բաժնուած էին հետեւեալ դասակարգերու. Ամերիկեան, Ասիական, Անգլիական, Գաղղիական, Պերճիական, Համպուրկեան, Միջերկրական եւ Հոլանտական: Ազադադներու գողիաթներ հոս կրնայիր տեսնել: Մեր երկրի խոշոր բազերու չափ մեծ հաւեր եւ վառեակներ անթիւ էին: Ամէնէն շահեկան բանն որ այս դասակարգի մէջ տեսանք՝ էր արուեստական թխսուս: Ելեկտրական տաքութեան միջոցաւ աչքիդ առջեւ հաւկիթի մէջէն զայն կոտրելով դուրս կ'ելլէին ճիտեր: Կը տեսնէիր հոս ձագ մը կիսով չափ հաւկիթէն դուրս ելած, հոն ուրիշ մը որ դուրս միայն դուրս հանած՝ ամէն ջանք ի գործ կը դնէ ամբողջ մարմին իր այս քնական վանդակէն դուրս հանել, երրորդ մը նոր սկսած է իր կտուցով ծակել հաւկիթին կեղեւ, չորրորդ մը կը շարժի հաւկիթին մէջ եւ զայն ծակելու պատրաստութեան մէջն է եւ այսպէս ստեղծագործութեան գործողութիւն մ'էր որ կը կատարուէր հազարաւոր հաւկիթներու մէջ: Կ'ըսուի թէ այս արուեստական միջոցաւ 10,000 հաւկիթներ փոխուեցան ճիտերու:

Հաւեր, ազադադներ, վառեակներ, հնդկահաւեր, սագեր, բազեր եւ աղաւնիներ ցուցահանդէսի մէջ իրենց գտնուած ժամանակ բարեհաճեցան շարունակական նուագահանդէս մը տալ առաւօտէ մինչեւ իրիկուն: Երաժշտական բոլոր խաղեր կը գտնուին անոնց նուագածութեանց մէջ: Կար բամբ, սուր, բարձր, ցած եւ ամէն տեսակ ձայն: Ամէն բան կատարեալ էր եւ միակ բան որ կը պակսէր այս հաւեղինաց նուագահանդէսին մէջ, ներդաշնակութիւնն էր: Մենք կը սիրէինք տեսնել հաւեղէններ: Բայց չառ չսիրեցինք լսել անոնց խառնափնդոր ձայն, որ մեզ կը յիշեցնէր Բաբելոնական խառնակութիւն:

Ընտանի անասուններուն եւ հաւեղէններուն մասին այսչափ խօսիլը բաւական սեպելով՝ դառնա՞նք հիմա վայրի գազաններուն, զորս Հակընպէք անուամբ մարդ մը ի ցոյց դրած է եւ որք աւելի պայծառ կերպիւ կը ցուցնեն մարդու տիրապետութիւն անասնոց վրայ եւ գեղեցիկ լուսաբանութիւն մը են Սը. Գրոց օա խօսից. «Եւ Աստուած օրհնեց զանոնք եւ Աստուած անոնց բռաւ, Աճեցէք ու շատցէք ու երկիրը լեցուցէք եւ անոր տիրեցէք ու ծովու ձուկերուն ու երկինքին թռչուններուն եւ երկրի վրայ սողացող ամէն կենդանիներուն իշխեցէք»:

Սոյն մարդը չիմած է թատրոն մը, որ ունի երկաթեայ հաստ ճաղերով պատուած թատերա-

բեմ մը: Խաղցող դերասաններ ոչ թէ մարդիկ կամ կանայք են, այլ գազաններ: Վեց ժամ նուա՞նք այս թատրոնի մէջ եւ տեսանք մեր աչքերով հետեւեալները. 1. Ջորիի մը լծուած սայլ մը դուրս եկաւ, զոր կը վարէր գիւղացի մը: Սայլի մէջ կար իբր եօթն անգամէ բաղկացեալ մեծ ու փոքր խոզերու ընտանիք մը: Սոյն խոզեր գիւղացիին հետ, երբ սայլ կանգ առաւ, մի առ մի անկէ դուրս ցատկեցին: Տափառ եւ բաճկոն հագած երկրորդ ջորիի մը ետեւի ոտքերուն վրայ քալելով դուրս եկաւ եւ սայլի վրայ գիւղացիի նստած տեղն նստելով՝ վարեց սայլ թատերաբեմէն դուրս: Գիւղացին շարեց աթոռներ եւ հրամայեց խոզերուն նստիլ անոնց վրայ: Խոզեր հնազանդեցան: Տակառ մը բերուեցաւ եւ գիւղացին ամէնէն փոքր խոզին ըսաւ որ մտնայ անոր մէջ եւ մտաւ, բայց երբ հրամայեց դուրս գալ, չհնազանդեցաւ: Ասոր վրայ գիւղացին հրամայեց մեծագոյն խոզին զայն դուրս հանել եւ դուրս հանեց իր կնճիթով: Գիւղացին կազմեց լարախաղացի չուան մը երկու գերաններու վրայ, եւ այս անհնազանդ պզտիկ խոզ իբրեւ լարախաղաց քալեց նոյն չուանի վրայ: Բոլոր խոզեր իրենց ետեւի ոտքի վրայ կանգնելով պարեցին եւ հանդիսականաց տուին քրքիչ պատճառող պարահանդէս մը:

2. Փիղ մը շուրջանակի կը վազէր թատերաբեմին վրայ եւ վագր մը վանդակափեղկի վրայ հաստատուած բարձր դարակի մը վրայ նստած՝ կը դիտէր փիղին վազը եւ ամէն անգամ երբ փիղ իր առջեւէն կ'անցնէր, անոր կոնակին վրայ կը ցաթկէր եւ փիղին կոնակի վրայ շրջան մը ընելէ յետոյ՝ նորէն դարակի վրայ կ'ելլէր եւ այսպէս կը շարունակէր դարակէն կոնակի վրայ եւ կոնակէն դարակի վրայ ցաթկել: Այս խաղ յաջողութեամբ այսպէս խաղալէ վերջ, քիչ մը հանգչեցաւ: Իր նստած դարակին առջեւ կախուեցաւ երկաթեայ շրջանակ մը, որ կը լուսավառէր կազի լոյսով: Վագր ութ տասն անգամ այս հրեղէն շրջանակի մէջ անցնելով՝ ցաթկեց առաջուան պէս փիղի կոնակի վրայ, առանց իր մորթն այրելու: Շրջանակին տրամագիծ քիչ մը աւելի մեծ էր քան թէ վագրի մարմնոյն հաստութիւն:

(Շարունակել)

Թղլակից

ՇՆՈՐՀԱՒՐԱԿԱՆ ԲԱՑ ՆԱԿԱԿ

Աւերաբէր կէս դար մեր համայնքին ամէն խաւերուն մէջ կարեւոր դեր կատարած է՝ բարոյապէս եւ մտաւորապէս օգտակար ըլլալով:

Մենք եւս, երկար տարիներ մեր տանց սեմն

րէն ներս ընդունելով զայն, ամէն շաբթու կանոնաւորապէս վայելած ենք եւ անկէ շատ կերպերով օգտուած:

Մեր հին բայց մտերիմ բարեկամը եղած է: Ջերմ սիրով կ'սպասենք անոր շաբթական այցելութիւններուն: Մերթ կ'ուշանայ եւ տաղտուկ կ'զգանք: Երբ գայ սակայն, իր մէջ կրօնական, գիտական, քաղաքական եւ ընտանեկան կարեւոր տեղեկութիւններով, հեռաւոր եւ մօտաւոր եկեղեցիներէ ու աշխարհիս ամէն կողմէն ուշագրաւ լուրերով կու գայ:

Անոր այսքան բազմամեայ եւ բազմօգուտ ծառայութեանց հաճեալ, անտարբեր գտնուիլ կարելի չէ: Ուստի մենք ալ խնդութեամբ կը ձայնակցինք բազմաթիւ բարեկամ եկեղեցեաց, եւ ջերմապէս կը շնորհաւորենք Աւետիքը իր յոբելեանին առթիւ եւ ամէն յաջողութիւն կը մաղթենք անոր:

Ի դիմաց Էօսէմիչի Հայ. Աւետ. Ժողովրդեան

Յ. Գ. ԱՐՄԱՂԱՆԵԱՆ

ՈՂԲ ԲԱՐԵԿԱՄԻՍ ՇԻՐՄԻՆ ՎՐԱՅ (Դաշար... Աբաշան)

Այրած օրտով կանգնած, ահա, ես կ'արտասուեմ շիրմիդ վերայ: Աչքէս հոսած աղի արցունքը, թող միշտ թրջեն շիրմիդ ծաղկունք:

Ով բարեկամ իմ Դազարոս, խնդրեմ, երբեմն այցելէ հոս: Բարեկամիդ արցունքներուն տուր ըսփոփանք, ուրախութիւն:

Երազիս մէջ ամէն անգամ քեզ կը գտնեմ, ով բարեկամ: Յիշեմ դէմքիդ պատկերն չքնաղ, բայց դուն անյայտ ես, ո՛հ, աւաղ:

Կը գոչէիր դու անդադար թէ ով մայր իմ, քովէս մ'երթար: Սակայն հիմա ի՛նչպէս մինակ կը պառկիս այդ սեւ հողին տակ:

Բայց, սիրելիս, եղիր վստահ որ յիշատակդ մինչեւ ցըմահ՝ միշտ կենդանի պիտի մընայ քու կիներունդ օրտին վերայ:

Արդ, կը բերկրիմ լոկ այս խօսքով թէ այժմ, գացած Յիսուսի քով, կը վայելիս կեանք մը անվերջ՝ ուրախ զուարթ երկինքի մէջ:

Ուստի, լուսին, տօգոյն լուսին, այցելէ միշտ այն դժբաղդին, եւ գիշերներն շիրմին վրայ թափէ արցունք, լաց եւ ողբա:

Եւ դու սոխակ, երգիչ սոխակ, գընա, թառիր հոն շարունակ, եւ միշտ երգէ երգեր տխուր որ գէթ մարի մեր օրտին հուր:

Բալու

ԱՐՄԵՆԱԿ Յ. ԽԱՆՏԻԿԱՆ

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԴՊՐՈՑ

Ը ԴԱՍ, ՓԵՏՐ. 19

Յիսուս Բեթլեհէմի աւաղանէն Կով. Ե. 1-15)

Յովհաննէս այս հրաշքը կը պատմէ ոչ միայն վասն զի Գրիստոսի կարողութիւնը հաստատեց ամէնէն անյոյս հիւանդները բուժելու, այլ եւ վասն զի առիթ եղաւ Հրէաստանի մէջ Յիսուսի դէմ ատելութեան առաջին արտայայտութեան:

Հմր. 1. Յայտնի չէ՝ թէ ո՛ր տօնն էր այս: Ըստ սմանց, Ջատիկն էր: Ոմանց ալ աւելի հաւանական կը թուի թէ Տաղաւարահարաց տօնն էր: Փրոֆ. Կոտէ կը կարծէ թէ Փուրիմի տօնն էր, որ Մարտ ամսոյ մէջ տեղի կ'ունենար ի յիշատակ Հրեաներու ազատման՝ բարեխօսութեամբ Եօթեր թագուհւոյն: Այս հարցին կարեւորութիւնը կը ծագի միայն այն կապակցութենէն, զոր ունի մեր Տէրովը հրապարակային պաշտօնէութեան տեւողութեան խնդրին հետ:

Հմր. 2. Ոչխաւաց: Այս յատկացուցիչը Յուներէնի մէջ ածականի ձեւ ունի: Յատկացեալը կամ գոյականն ալ կա՛մ շուկայ, կա՛մ դուռ կ'ակնարկէ, աւելի հաւանօրէն դուռ, վասն զի գիտենք թէ այդ անունով դուռ մը կար (Նէեմ. Գ. 1, ԺԲ. 39): Տաճարին հրապարակին մօտ էր: Անկէ ոչխարներ կը բերուէին տաճարին մէջ զոհուելու, նաեւ ուտուելու համար: «Աբ. Սաեփանոսի» անուն արդի դուռը նոյնն է թերեւս: Անկէ կը քշուին վաճառման համար Պէտէվիներու բերած ոչխարները: Այդ դռնէն ոչ հեռու եւ Սբ. Աննայի եկեղեցիին մօտ աւազան մը գտնուած է, որ կըրնայ վաղեմի Բեթլեհէմի ըլլալ: Այս բառը Երրանցիցերէն կամ մանաւանդ Արամբրէն լեզուով, որ Երրանցիցերէնի մէկ գաւառաբարբառն էր եւ Յիսուսի եւ աշակերտներուն առ հասարակ գործածածը, կը նշանակէ Ողորմութեան Տուն: Հինգ սրահները հաւանօրէն զատ չէնքեր չէին, այլ աւազանին շուրջ կամարակապ չէնք մը կառուցուած էր հինգանկիւնի ձեւով:

Հմր. 3, 4: Աւազանը մշտահոս աղբիւր մը չէր. ատեն ատեն կը հոսէր՝ անկանոն միջոցներ տալով, եւ կարգ մը հիւանդութիւններու համար բուժիչ յատկութիւն ունէր: Ուղեւորներ կը պատմեն թէ այժմու Երուսաղէմ քաղաքին մէջ առատ են այսպիսի աւազաններ, որոնք երբեմն բոլորովին չոր կ'ըլլան եւ յետոյ յանկարծ քանի մը մատանաչափ խորութեամբ ջուր կը հոսէ իրենց մէջ: Յիսուսի այցելութեան ժամանակ մեծ բազմութիւն մը կար ամէն տեսակ հիւանդներու, օրոնք ջու-

րին հոսելուն կ'ապաստին։ Չորրորդ համարը Անգղիերէն վերաքննեալ Աստուածաշնչին մէջ զանց առնուած է, եւ արդի լուսագոյն մեկնիչներու կարծիքով Յովաննէսէ չէ գրուած, ինչպէս չգտնուիր բազմաթիւ հին ձեռագիրներու մէջ։ Հաւանօրէն գրուած է նախ լուսանցին մէջ դպրի մը կողմէ եւ ապա բնագրին մէջ ներմուծուած։ Հետեւապէս կը ցուցնէ Հրէական նախապաշարում մը միայն։

Հմր. 5-7։ Յիսուսի աչքը շուտով կ'ընտրէ հոն պառկողներուն մէջ ամէնէն անյոյս հիւանդը։ Մարդը 38 տարիէ ի վեր անկողնի կը ծառայէր։ Թէ որչափ ժամանակ սպասած էր աւազանին քով չենք գիտեր։ Յիսուս հաւանօրէն իր Աստուածային կարողութեամբ, եւ ոչ թէ հիւանդը հարցափորձելով, իմացաւ անոր երկարատեւ հիւանդութիւնը եւ ի գութ շարժեցաւ։ Մարդուն ուշադրութիւնը արթնցնելու համար էր որ Յիսուս, որ իրրեւ անծանօթ մէկը եկած էր աւազանին քով եւ կ'երեւի թէ առանց իր աշակերտներուն ընկերակցութեան, հարցուց, կ'աղէ՞ս առողջանալ։ Նաեւ մարդուն բաղձանքը փորձելու համար էր։ Մարդիկ կան որոնք կ'ընտրեն մանաւանդ տկար ըլլալ եւ ուրիշներու օգործութեամբ ապրիլ քան բուժուիլ եւ իրենց ապրուստին համար աշխատիլ։

Եւ Յիսուս իբրեւ հոգիներու Բժիշկը աւելի առիթ ունի այս հարցումն ընելու։ Շատեր կան որոնք փափաք չունին իրենց մեղքերէն փրկուելու։ Մեղանշական հաճոյքի կեանքն է միակ կեանքը, որ զիրենք կը հրապուրէ։ Եւ թողութիւն ստանալու առաջին պայմանն է առողջանալու անկեղծ ու եռանդուն փափաք։

Մարդուն պատասխանը կը յայտնէ անոր փափաքը եւ միանգամայն անյոյս վիճակը։ Այսու ամենայնիւ Յիսուսի դիրքը այնպիսի բան մը ունէր, որ արթնցուց մարդուն ուշադրութիւնը։ Թերեւս ան կարծեց թէ այս մարդը սիրով պիտի օգնէր աւազանը մտնելուն։

Հմր. 8, 9։ Այս հիւանդ եւ անոք մարդուն եկաւ հրամանը։ Մահե՞ր առ եւ քալէ։ Անոր ընթացքը ճշմարիտ հաւատքի երեք տարր կը ցուցնէ։ 1. Փութով հնազանդեցաւ Քրիստոսի խօսքին։ Եթէ կենար, տարակուսէր իր քալելու կարողութեան վրայ, պիտի չտրուէր ոյժը որու կարօտ էր։ 2. Անյաջողութեան համար պատրաստութիւն չտեսաւ։ Չըսաւ, «Թերեւս կատարեալ չըլլայ իմ բուժումս եւ այժս շուտ հատնի, ուստի հոս թողում մահիճս, Թերեւս նորէն պէտք ունենամ ա-

նոր»։ 3. Շարունակ գործածեց Քրիստոսի տուած ոյժը։ Առաւ իր մահիճը, քալեց ելաւ սրահէն եւ իր տունը գնաց։

Հմր. 10-13։ Բարունական օրէնքը կ'արդելէր շաբաթ օրով կահ փոխադրել եւ բժշկութիւն ընել։ Մտրդն իր գործը կ'արդարացնէ Յիսուսի հրամանն յիշելով։ Ահա Տր. Տառսի բացատրութիւնը։ «Եթէ Քրիստոս ինծի կեանքի աղբիւրն է, օրէնքի աղբիւրն է։ Եթէ առանց անոր ես անկար ու խեղճ եմ, պէտք է յարգեմ իր կամքը՝ գործածելով կեանքը զոր ինծի կը հաղորդէ։» Հրեաները չեն հարցններ։ «Ո՞վ բժշկեց քեզ,» այլ՝ Ո՞վ է առ մարդը ոչ թէ ըսաւ, Մահե՞ր առ եւ քալէ։ Իրենց ծիսական օրէնքին նախանձով վառուած կ'անտեսեն սքանչելի հրաշքը։ Հարկ չէ ենթադրել թէ մարդը փափաք չունէր զիտնալու թէ ո՞վ էր զինք բժշկողը։ Ապաքինման առաջին վայրկենի ցնծութեան մէջ ամէն ուրիշ բան մոռցաւ։ Եւ երբ իր շուրջ նայեցաւ, Յիսուս գացած էր։ Ան ունէր Բարեկէցութիւնը։ Այս ասացուածը կը բացատրէ թէ ինչո՞ւ անհետ եղաւ Յիսուս, — չէր ուզեր իրարանցում յառաջ բերել։ Կը բացատրէ նաեւ դիւրութիւնը, որով անհետ եղաւ՝ ամբօխին խառնուելով։

Հմր. 14։ Թէպէտ մարդը կորսնցուցած էր զՅիսուս, Յիսուս առկաւին անոր վրայ կը խորհէր։ Տաճարին մէջ իրենց հանդիպումը զիպուածով չեղաւ, եւ տաճարն էր լաւ տեղ մը ուր զտնուելու էր մարդը։ Յիսուսի խօսքերը կը ցուցնեն թէ մարդուն հիւանդութիւնը անոր երիտասարդութեան մեղքերուն հետեւանքն էր։ Այսու ամենայնիւ անոր տառապանքները մեղքէ մաքրած չէին զինք, եւ տառապանքի ոչ մէկ քանակութիւն կարող էր գմարդ սրբել։

Հմր. 15։ Այնպէս կարծելու չենք թէ մարդը թշնամական օգիտով տուաւ իր վկայութիւնը։ Ինք Քրիստոսի պատիւ բերող բան մը նկատեց զայն։ Սակայն Հրեաներուն սրտին մէջ այնքան արտելութիւն յարուց որ աշխատեցան սպաննել զՅիսուս։

Քրիստ. Ե. Ընկերակցութեան աղօթքի ժողովէ տեղի պիտի ունենայ վաղը ժամը 9½ին (Ը. Թ.) ի Րէսթ, Գումագափու։ Խորհրդածութեան նիւթն է՝ «Յիսուս ըսաւ անոնց, իմ կերակուրս ան է որ ես զիս խրկողին կամքը ընեմ, եւ անոր գործը կատարեմ» (Յովհ. Գ. 34)։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՆԵՐՔԻՆ

Մայրաքաղաք. Վեհ. Սուլթանը անցեալ ուրբաթ հեռագրով շնորհաւորեց Դերմանիոյ Կայսրը Ն. Վեհափառութեան ծննդեան տարեդարձին առիթով եւ շնորհակալութեան հեռագիր մը ստացաւ Ն. Վեհափառութենէն. — Գաղաքային Բժշկական Վարժարանի շրջափակին մէջ հաստատուած մայրական ապաստանարանը Կայս. հրամանով պիտի ընդարձակուի 30 մահճակալ պարունակելու չափ, եւ մանկաբարձական արուեստի բոլոր նորահնար գործիքներով եւ կատարելութիւններով պիտի օժտուի. — Առեւտրական Պուլկարերէն շաքաթաթերթ մը պիտի հրատարակուի Կ. պոլսոյ մէջ. Արտօնատէրն է վաճառական Տափիւով էֆ. — Անցեալ ուրբաթ Յունական առաքատանաւ մը, կամուրջէն ներս մտնելու պահուն, անոր շարժուն մասին զարնուեցաւ եւ արտաքին կողմի երկաթ սիւները լնասեց, քրով տախտակամածը մէկ մեթրէն աւելի վար ծռեցաւ եւ անցուղարձը անկարելի դարձուց. Սակայն քանի մը ժամէն նորոգուեցաւ լնասուած մասը. Արկածին լնասը 1,500 ոսկի գնահատուած է եւ ձեռնհաս իշխանութիւնը հարկ եղած դիմումներն ըրաւ հատուցում պահանջելու համար. կամուրջին ամբողջական վերաշինութեան ծրագիրներն ալ լքնուած են Ծովային նախարարութենէն եւ պէտք եղածը տեղեկագրուած է Բ. Դրան. — Հրեայ նամակագիր մը Մանիթեօրի մէջ 65,000 կը հաշուէ մայրաքաղաքիս Հրեայ բնակչութիւնը եւ կ'ըսէ թէ անոնց ամբողջ ուշադրութիւնը կեդրոնացած է երեք բանի վրայ, այսինքն՝ իրենց խախտական դպրոցին կամ դպրանոցին, իսպառնայի ուսումնական հաստատութեան՝ որ երկրորդական վարժարան մ'է Րիւշտիյէ վարժարաններու յարեւմտեան եւ ազգային հիւանդանոցին վրայ, որու սերտիւ յարած են եւ նուիրատուութիւններ կ'ընեն ուրիշ հասարակութիւններուն մօտ. —

Նահանգներ. Այտընի կուսակալութեան հաղորդուած է Կայս. հրամանագիր մը, որով տեղւոյն Թաւապետական Սնտուկին եւ Երկրագործական Դրամատան մասնաճիւղին կը հրամայուի 6,000 ոսկի յատկացնել ողողելաներու պատասպարման եւ անոնց անմիջական պէտքերուն հոգացման համար. Այս արկածեալներուն համար նպաստամատոյց յանձնաժողովը մինչեւ անցեալ շաբթու 30,000 դահ. հաւաքած է. — Ոչխարի տուրքի դանձման նոր կանոնադրին համաձայն այսուհետեւ թոշակաւոր

հարկահաւաքներ պիտի համբնն ոչխարները որոշեալ տեղ մը եւ իրրեւ վարձ մէկ ամսաթոշակ պիտի ստանան. Տաք երկիրներու մէջ ոչխարահամարը պիտի սկսի Մարտէն մէկ ամիս առաջ, իսկ ցուրտ երկիրներու մէջ Մարտին. Ոչխարահամարի վերաքննութիւնը պիտի կատարուի հոն ուր ոչխարները կը գտնուին, եւ ծածուկ պահուածներէն կրկնապատիկ տուրք պիտի առնուի. — Կայս. այն հրամանագիրը, որով Էտիրնէի նահանգէն անցեալ տարի Պուլկարիս փախած 9,000ի չափ Պուլկարներու վերադարձը արտօնուեցաւ, մեծ ուրախութիւն պատճառած է Պուլկարիոյ մէջ. — Սէլանիկի նահանգին մէջ ծածուկներու եւ կամուրջներու նորոգման համար 30,000 ոսկիի պէտք կայ. Երեւմտական անցեալ տարուան մէջ 2,000 ոսկի հաւաքուած էր այդ նպատակով, իսկ այս տարի տասն ամսուան մէջ 7,000 ոսկի. — Օսմ. երկաթուղիներու 1903ի համադրումար հասոյթն եղած է 43,817,000 ֆրանք, նախորդ տարուանէն 789,000 աւելի. Բումէլիի մէջ ամէնէն աւելի հասոյթ արտադրած են Արեւելեան Բումէլի կոչուած գիծերը եւ Սէլանիկ-Տէտէաղաճ եւ Սէլանիկ-Մանասթըր գիծերը. Անատոլուի մէջ նախորդ տարուան հետ բաղդատմամբ աւելի շահ տուած են Էսկի Գասապա եւ Այտըն, Համա-Դամասկոս, Եաֆա-Երուսաղէմ, Մէրսին-Ատանա, եւ Մուտանիա-Պրուսա. — Հալէպի կուսակալը Կայս. բարձր գնահատման արժանացաւ պետական տուրքերու գանձման մէջ ցոյց տուած իր փութաշանութեան համար. —

Այլ-այլ. Օսմ. ծխախոտի Բէթիի Դեկ. ամսոյ հասոյթը եղած է 186,000 ոսկի. — Զիտտէ հասած ուխտաւորներու թիւն է 37,876, իսկ Եմալու ժամանածներունը 6,259. — Պարօք Ծահը Թիմալը Ծահի պատուանշանը տուաւ Եգիպտոսի իշտիվին. Մայրաքաղաքիս Պարսկական դեսպանը անձամբ տարաւ այս թանկագին պատուանշանը Ծահին ինքնագիր մէկ նամակին հետ. Եւ չորեքշաբթի մայրաքաղաքս վերադարձաւ. — Օսմ. կառավարութենէն խնդրուեցաւ պատուիրակ զրկել առեւտրական համաժողովին, որ յառաջիկայ Սեպ. ամսոյ մէջ պիտի դուրսբերի Ի Լիէթ. — Կրթական նախարարութիւնը յանձնաժողով մը կազմեց Արաբերէն լեզուի ուսուցումը վարժարաններու մէջ կատարելագործելու նպատակով. — Պետական պաշտօնարաններու աճուրդի եւ նուազուրդի պաշտօնագրերը այսուհետեւ Հիճազի երկաթուղիին ինպատու տպուած թուղթերու վրայ պիտի գրուին. 1,000 դահ. արժողները բացառութիւն

են, 1,000է մինչեւ 10,000 արժող աճուրդները եւ նուազուրդները պիտի արձանագրուին 10 դահնոց թղթերու վրայ, 10,000է աւելի արժողները 20նոցներու վրայ: — Նոր որոշման համաձայն, երբ փառաքան չգտնուած տեղեր վկայական չունեցողներ պաշտօնավարեն, առնոց վարձքը վկայականներու վարձքին նման հակառակ կողմը պիտի հատուցանէ: — Պուլկարիոյ Իշխանը շաքաթ Վիէննա հասաւ մասնաւոր կառախմբով եւ, Գերմանիոյ Ֆրիտրիխ Իշխանին հիւանդութիւնը իմանալով, չչարունակեց իր ուղեւորութիւնը դէպի Պերլին, այլ վերադարձաւ Պուլկարիա, եւ յայտնի չէ թէ երբ պիտի կրնայ այցելել Գերման կայսեր: — 1903ին Ռուսական քարիւղ ներածուած է Պոլիս՝ 450,000 սնտուկ, Պոլսոյ ճամբով ներքին գաւառները՝ 675,000, Իգմիր՝ 370,000, Սէլա-նիկ՝ 310,000, Մէրսին՝ 72,000, Իսկէնտէրուն՝ 170,000, Սիւրիական Տրիպոլիս՝ 79,000, Պէյրութ՝ 220,000, Եաֆա՝ 80,000, համագումար 2,426 000 սնտուկ (երկու թիթեղնոց):

Բողոք. Ժող. Ոմանք Աւետիքեի 1903 տարւոյ օրացոյցը կը խնդրեն մեղմէ: Կրցաւինք որ այս տարի չկրցանք զայն պատրաստել Յօդեւանի ընդարձակ թիւին պատճառով: Մեր ընթերցողներէն կը խնդրուի այս տարի մեղ այդ պարտականութեանէն ազատ կացուցանել: — Վեր. Յակոբ Յիւլիան Իսթանուղէ կը ծանուցանէ թէ տեղւոյն Աւետ. Ժողովրդին եկեղեցւոյ եւ դպրոցի շէնքերուն նորոգման ինպատար զրկուած է Կ.պոլսէ 10 ոսկի, Աֆրոն Դարահիսարէ 1 ոսկի, Կէմէրէկէ 125 դահ. եւ Ամասիայէ 108 դահ.: Դոււար 13 ոսկի եւ 30 դահ.: Շնորհակալութիւն յայտնելով այս նուիրատուութիւններուն համար՝ ուրիշ եկեղեցիներէ ալ կը խնդրէ մասնակցիլ սոյն բարի ձեռնարկին: — Ազիզլիյէի Աւետ. Ժողովուրդը քարոզչութեան հրաւիրած է Լինճիլի գիւղի քարոզիչ Դրիգոր Պ. Եարաւմեան էֆ.ն, որ սոյն հրաւերը ընդունած եւ Ազիզլիյէ գացած է: — Շաքաթ գիւղի Յարութիւն էֆ. Ճգնաւորեան իր հանգիստը մտաւ գրեթէ 78 տարեկան: Հանգուցեալը իր երիտասարդութեան ատեն Տրապիզոնի, Օրտուէի, Մարտուանի եւ ուրիշ տեղերու եկեղեցիներուն օգտակար ծառայութիւններ մատուցած է իբրեւ ուսուցիչ եւ շրջիկ քարոզիչ: Ճգնաւորեան ընտանիքը եւ պարագայը շնորհակալութիւն կը յայտնեն այս առիթով իրենց յայտնուած յաւակցութիւններուն համար: — Մարաշի Տիկին Իւվէզեան շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր այն բարեկամներուն, որոնք ցաւակցական նամակներ զրկած են իր ամուսնին մահուան առիթով:

Հայ Լուս. Ժող. Փառուայի Համալսարանի վկայեալներէն ճարտարապետ Յակոբ էֆ. Ունճեան Սըֆրկչի հիւանդանոցին երրորդ թեւին շինութեան համար յատակագիծ մը պատրաստած եւ Հոգա-

բարձութեան մատուցած է: — Տ. Մուշեղ Մ. վարդապետը, որ Ատանայի առաջնորդ ընտրուած է, ի մօտոյ իր պաշտօնատեղին պիտի ուղեւորի, վասն զի այդ պաշտօնը հաստատող Պէրաթը Պատրիարքարան հասած է: — Պարսից Շահը Առիւծու եւ Արեգական առաջին կարգի պատուանշան շնորհած է Աղեքսանդրիոյ Թաղական Խորհրդի ատենապետ Բարթող փաշայի: — Երուսաղէմի Պատրիարքը պաշտօնակ քրաւ Վանքին ելեւմտական տեսուչ Տ. Ղեւոնդ Մաքսուտեան Վրդ. եւ յաջորդ կարգեց զՏ. Մատթէոս Վրդ. Գայեզճեան: — Սպարապետի Դրան թարգմանութեանց ղիւանի տնօրէն եւ Բերայի Թաղ. Խորհրդոյ ատենապետ Միքայէլ էֆ. Մամիկոնեան մեռաւ 70 տարեկան: Ունէր Մէճիտիյէ եւ Օսմանիյէ պատուանշաններ եւ Պատուոյ Լեգէոնի սպայութեան աստիճան:

Յոյն Ժող. Պատրիարքը սովոր էր իրեն այցելութիւն տուող երեւելիներուն անձամբ փոխադարձ այցելութիւն տալ: Լրագիրներէ ոմանք կը յանձնարարեն այդ սովորութիւնը լքանել: — Սինոդը, մետրապոլիտներուն շրջաբերական մը զրկելով, ինդրեց նպաստներ հաւաքել Երուսաղէմայ վանքին պարտքը բաժնաւոր համար: — Պատրիարքարանի կողմէ պատրաստուած վիճակագրութեան մը կը տեսնուի թէ մայրաքաղաքիս մէջ նախապատրաստական 69 դպրոց կայ 295 ուսուցիչով եւ 135 ուսուցչուհիով: — Կ'ըսուի թէ Ռուսիոյ մէջ Ռուս Եկեղեցւոյ Սինոդին հակողութեան ներքեւ Նոր կտակարան մը կը տպուի Յունարէն, Սլաւերէն եւ Լատիներէն լեզուներով: Արդէն իսկ Տրդ պրակն հրատարակուած է:

Առեւտրական հրապարակ. Յունվ. 28 (Ն. Տ.) Օ. Ռ. 100

Տրէն, քաղ. փր.	Քուրթի, զոյգ թիթեղ
Անատոլու կարծր 34-35	Ռուս. Պոլսոյ համար 32
» ընտիր 39-40	Շաքաթ, կենդինաբը, դահ.
Ալեք, պարկը, դահ.	Թրիւսթէ 128
Անատոլու գորմա 65-72	Ռուսական 106
Օտեսա (Ա. 93-96, (Բ) 85	Սոս 100ը 6½-7½ ոսկի
-89, (Գ) 76-81	Բիւն, պարկը, դահ.
Գուր, քաղ. փր.	Եգիպտական 77
Անատոլու Ա. 26, Բ. 25	Անգղիական 107
Գ. 23½-24	Իրզոն Ֆրանք 42½
Թիֆլիս, քաղ. դահ.	Լուքս
Էնկիւրի, Եողգատ 18-18½	Սեւ Մով, 100ը 170-180
Բաքու, քաղ. դահ.	Սէլանիկ » 240-245
Անատոլու գորմա 6½-7	Կիսիլ, քաղ. փր.
Բամբակ, քաղ. դահ.	Մէրսին 81½-82
Ատանա 4½-5	Սեւ »
Ալիս, Դարահիսար, Պալքէսի 105-108	Անատոլու 37-38

Դրամական. Յունվ. 21/3 Փետ.

Օսմ. Միաց. Օ. Ռ. 96 35	Րուս. Երկթղ. Ֆր. 128
Մէճիտիյէ 108 07	Նարուէն 87 20
Մէթալիք 103	Դրիւն 51 04
Մանր արծաթ 104 20	Անգլ. ոսկի 109 37
Ռուսիոյ բոլ 90	Մանէթ 8 60

ԱՐՏԱՔԻՆ

Պատերազմը. Բուռն ճակատամարտ մը մղուած է հակառակ ցուրտին սաստկութեան: Ըստ Տէյլէ Էփֆրէի թղթակցին, կոխը չորս օր տեւած է եւ վերջացած է ձիւնի սաստիկ փոթորկի մը պատճառով, որ անկարելի դարձուցած է անոր շարունակումը: Ռուսները Հուն Հօ գետն անցան Լիւսո-եանկի հիւսիսարեւմտեան մէկ կէտէն եւ Ճափոնական դիրքին վրայ յարձակեցան ի Սանտէփու: Այս գիւղը 8 հազարամետր հեռու է գետէն եւ կը գտնուի Լիւսոեանկէ Սիմինթինկ երկարող ճամբուն վրայ: Սիմինթինկ թիւնցինէ հիւսիսարեւելք երկարող երկաթուղին ծայրն է: Սանտէփուի պահպանումը ամենամեծ կարեւորութիւն ունէր Ճափոնցիներուն համար, վասն զի սաստիկ պիտի վաւանգուէին իրենց դիրքերը, եթէ Ռուսները գրաւէին զայն: Կոխն սկսաւ անցեալ չորեքշաբթի, եւ Ռուսներն ի սկզբան յաջող գացին, գրաւելով քանի մը գիւղեր որոնք թշնամիին կատաղի յարձակման զիմադրելու չափ պաշտպանուած չէին Ճափոնցիներէն: Հինգշաբթի Ռուսները գրաւեցին Սանտէփու գիւղը եւ անոր ամրութիւններուն առջին գիծը, ճամբան ալ գիւղերէն իւր 100 գերի բռնեցին: Միեւնոյն ժամանակ Ճափոնցիները փութով օգնական զօրք հասցուցին եւ Սանտէփուի ամրութիւններուն երկրորդ գծին վրայ Ռուսական յարձակումը անյաջող ելաւ: Այսպէս Ռուսները, իրենց ի սկզբան յաջողութուն եւ ըստ այլեւայլ լրոց 2-3 հարիւր ալ գերի բռնելուն հակառակ, չկրցան ի գլուխ հանել յառաջադրեցման գլխաւոր նպատակը: Սբ. Փեթրոս-պօլկեան հեռագրի մը համաձայն անոնց կորուստն է 10,000, մեռեալներու թիւը բաղդատաբար փոքր է: Ռուսները Զօր. Օքուի բանակին վրայ իրենց սոյն յարձակման մէջ հինգ զօրագունդ ունէին ըստ Օյամա Մարաշխտին եւ ամէն տեղ եւ քաղաքացան: Մարաշխտը 5,000 կը հաշուէ Ռուսական կորուստը, որու 2,000ը մեռեալ գտնուեցան ռազմադաշտին վրայ: Ճափոնցիները թշնամին վանելէ ետեւ յարձակողականի կը պատրաստուին, կ'երեւի, Ռուսներու աջ թեւը դառնալու դիտաւորութեամբ: Սբ. Փեթրոսպօլկի մէջ տիւր տպաւորութիւն ըրաւ սա լուրը թէ Ռուսներն հարկադրուած են պարպել Սանտէփու գիւղը: Ռուսները չմեկնած օդն հանեցին գիւղին անաւները, բայց այս քիչ փնտս պիտի տայ Ճափոնցիներուն: Այս շարժման միջոցին Ճափոնցիները 500 գերի բռնեցին: Տէյլէ Էֆֆրէի կ'իմանայ թոքիօէ թէ Յունի. 25էն

29 տեւող կռիւններուն մէջ Ռուսներու կորուստն եղած է 36,000, իսկ Ճափոնցիներունը 7,000: Այս լուրը հաստատման կը կարօտի: — Մարաշխտ Օյամա Զօր. Քուրտիսթիին առաջարկած է գերիներու փոխանակութիւն մը ընել: — Ճափոնցիները Անգղիական եւ Հունգարական մէյմէկ շոգենաւ գրաւեցին Վլատիվոսթոք պաշար տանող:

Զօր. Շիմսըլի Յունի. 2 թուակիր վերջին յայտարարութիւնը կը պարունակէ սա խօսքերը. «Յայտնի է թէ այսուհետեւ զիմադրութիւնը լոկ օրըստօրէական սպանութիւն պիտի ըլլայ: Ամէն հրամանատարի պարտքն է խոյս տալ իր մարդոց կեանքերը յուժգոտ գոհելէ: Դժուար չէ մայր երկրին համար մեռնիլ, բայց անձնատուր ըլլալու չափ քաջ պարտիմ ըլլալ» կ'ըսէ թէ բերդաքաղաքը իր գործը լմնցուց, վասն զի այլեւս նաւատորմ չկայ պաշտպանելու, եւ Ճափոնական մեծ բանակ մը փճացաւ եւ արգելուեցաւ Զօր. Քուրտիսթիին զիմադրողներուն միանալէ: Ամէնուն չնորհակալութիւն կը յայտնէ իրենց հաւատարմութեան համար եւ կ'ըսէ թէ անձնատուր կ'ըլլայ Վլատիլի գիտակցութեամբ այն նուիրական պարտականութեան զոր ինք կը կատարէ: Զօրավարը, Փորթ Արթըրէ չմեկնած, իր վերջին գործն ըրաւ ծընրադրել, կարճ աղօթք մը մատուցանել եւ ապա համբուրել երկիրը զոր այնչափ ժամանակ պաշտպանած էր: Երբ Սինկափուր ելաւ, տեղւոյն Ռուս հիւպատոսը եւ Ճափոնական գաղթականութիւնը զիմաւորեցին զինք: Ճափոնցիներն ուզեցին յիշատակ մը նուիրել անոր, բայց չընդունեցաւ՝ ըսելով թէ իրեն չվայելի նուէր ընդունիլ: — Թոքիօի մէջ կարծիք կը յայտնուի վրստահար թէ Փորթ Արթըրի նաւահանգստին մէջ ընկղմած բոլոր նաւերը, բաց ի Սաւաիթի եւ Պայաթ, կրնան նորէն հանուիլ ջուրէն, նորոգուիլ եւ սպառազինուիլ 200,000ական Անգլոսակի ծախքով: Էս քը Փաթի կ'ըսէ թէ Ռուսական նաւատորմը մեկնած է Մատակասքարէ եւ ուղղուած է բացարձակապէս անծանօթ տեղ մը: Նաւերուն վիճակն առաջնակարգ է, կ'ըսուի, եւ նաւազները կռուելու փափաքով վառուած են:

Այլեւայլ. Մեծ Բրիտանիոյ արդի Երեսփ. Ժողովը 1900ին ընտրուեցաւ: Թէեւ իր պաշտօնավարութեան մեծագոյն տեւողութիւնը եօթը տարի է ըստ օրինի, գործնականին մէջ շատ աւելի կ'ըլլայ ընտրական երկու ընդհանուր գործողութիւններուն միջեւ անցած ժամանակը: Բաւական հաւանական կը համարուի թէ նոր ընտրութիւն տեղի պիտի ունենայ տարւոյս մէջ: Մահ-

ուսմբ կամ հրաժարմամբ թափուր մնացած անթու-
նեցու համար կատարուած երբեմնական ընտրու-
թիւններուն զխաւոր շահեկանութիւնը այնչափն
է, զոր կու տան ընդհանուր ընտրութեան հաւա-
նական ելքին նկատմամբ: Անցեալ տարւոյ այդ
կարգի ընտրութիւնները գրեթէ առանց բացառու-
թեան ցոյց կու տան թէ արդի նախարարութիւնը
պիտի տապալի եւ Ազատականները պիտի անցնին
իշխանութեան գլուխ: Տորոէթ գաւառի հիւսի-
սային չրջանակին անցեալ շաբթուան ընտրական
գործողութեան մէջ կառավարութիւնը ուրիշ ա-
թոռ մը կորսնցուց: 1900ի իրեն նպաստաւոր
540 ձայնի մեծամասնութիւնը իրեն աննպաստ
909 ձայնի մեծամասնութեան փոխուեցաւ: —
Հունգարական ընտրութիւնները անակնկալ ար-
դիւնք մը տուին: Հունգարիոյ մէջ 38 տարիէ ի
վեր իշխանութեան զուլիս գտնուող Ազատական
կուսակցութիւնը պարտութիւն կրեց, եւ Մ. Թի-
ցա ստիպուեցաւ նախարարութեան հրաժարակա-
նը տալ թագաւոր-կայսեր: Նախարարներէն ոմանք
չէին յաջողած վերընտրուիլ, Մ. Թիցա ինքն ալ
ընտրուեցաւ 55 քուէի մեծամասնութեամբ միայն:
Այս ելքը մեծ երկիւղով կը դիտեն ոմանք, որոնք կը
կարծեն թէ կրնայ շատ վնասել բանակի օրինագծին
եւ առեւտրական պայմանագրութիւններուն, որոնք
Խորհրդարանին նկատառման յանձնուած են: Եր-
կիւղ կայ թէ աւելի ծանր ելք մը եւս տեղի կ'ու-
նենայ, այն է Աւստրիոյ եւ Հունգարիոյ միջեւ ե-
ղած կարգադրութեան վախճանը: Այսպիսիներ կը
նկատեն այս ընտրութիւնը իբրեւ նախաքայլ մը
զատ մաքսերու, զառ զրամներու եւ զառ բանակ-
ներու: Սթանբուլի թղթակիցը, որ արդի մեծա-
մասնութեան պատկանողներէ շատին հետ խօսակ-
ցած է, նուազ յոռեաես է: Կը կարծէ թէ Աւստ-
րիա-Հունգարիոյ երկուութիւնը պիտի շարու-
նակէ եւ թէ նոր վարչապետը Բոլութեան պիտի
չըլլայ, այլ՝ Մ. Թիցայէ բաժնուած Ազատական մը,
ինչպէս Եուլիոս Անտրաշի կոմսը կամ նախորդ
վարչապետ Բոլոման տը Յէլ: — Անցեալ շաբթու-
ամէնէն խոշոր ազամանդը գտնուեցաւ Թրանսիլ-
եան հանքի մը մէջ, կը կշռէ 3,030 քրաթ, ընտիր
տեսակ է, թէպէտ անկանոն ձեւ ունի: Ապահո-
վագրուեցաւ 100,000 Անգլ. ոսկիի: Հոչակաւոր
Բոհինուր ազամանդը, դեռ չկտրուած, կը կշռէ
900 քրաթ: — Սպանիական նախարարութիւնը
տապալեցաւ եւ նոր նախարարութիւն մը կազ-
մուեցաւ Սինեոր Վիլավէրտէի վարչապետութեամբ:
— Գերման կայսեր երկրորդ որդին, Ալթըլ Ծրիտ-
րիխ իշխան, պառկած է թոքաւտապով: Այս պատ-

ճառով կայսրը հրամայեց յետաձգել հացկերոյթը
եւ թատերական մասնաւոր հանդէսները, որոնք
տեղի պիտի ունենային իր ծննդեան տարեդարձին
օրը: Բայց արքունի մատրան հոգեւոր պաշտա-
մունքին ներկայ գտնուեցաւ: Սպանիական պատ-
ուիրակութիւն մը, որ Պերլին կ'երթար, Պու-
կարիոյ իշխանին պէս ետ դարձաւ կէս ճամ-
բէն: Հիւանդ իշխանը 22ին մէջ է: Բժշկական
նորագոյն տեղեկագիրներու համաձայն բարեւոքում
տեսնուած է անոր վիճակին մէջ: — Հըլի խնդրին
միջազգային յանձնաժողովը կը շարունակէ իր հե-
տադասութիւնը: Ռուսական չորս սպաներ վկա-
յեցին թէ իրենք Հոկ. 21ի դիշերը երկու ծովա-
ռաքակիր տեսան ձկնորսանաւերուն մէջ: Ըսին
թէ հրամայուեցաւ կրակ ընել Թնդանօթակիրնե-
րուն եւ ձկնորսանաւերուն վրայ եւ թէ Թնդա-
նօթաձգութեան միջոցին անհետացան Թնդանօթա-
կիրները: Անգլիացի ձկնորսները, որոնցմէ շատեր
ըննուեցան, ամէնքը վկայեցին թէ ճափոնցի չկար
ձկնորսանաւերուն մէջ, եւ թէ ծովառաքակիր նաւ
կամ ուրիշ մարտանաւ չտեսան ընաւ բայ ի Ռու-
սականներէն: Քննուեցաւ նաեւ նաւապետը Շուե-
տական Ալբեկարս շոգենաւին, որ նմանապէս
հարուած ընդունած էր Ռուսական նաւախմբէն:
Ռուս պատուիրակը խստիւ հակառակեցաւ այդ
վկային լսուելուն: Սակայն յանձնաժողովը յաղ-
թեց անոր առարկութիւններուն: — Ճափոնի նա-
ւային յանձնաժողովը օրոշեց թէ մեծ ոյժ ունե-
ցող Թնդանօթներով խոշոր մարտանաւերը վճա-
կան դեր կը կատարեն նաւամարտերու մէջ եւ թէ
չինելի նոր մարտանաւերը 18,500 տոնկառաջափ
տարողութիւն, տասներկու մասնաշափնոց 4 եւ
տասը մասնաշափնոց 12 Թնդանօթ պիտի ու-
նենան: Մեծ պատրաստութիւններ հարկ պիտի ըլ-
լան, վասն զի այսպիսի խոշոր նաւերու յարմար
աւազան չկայ: — Ամերիկեան կառավարութիւնը
Սանթո Տոմինկոյ Հանրապետութեան, որ Հայիթի
կղզիին մէկ մասը կը գրաւէ, խնդրանք եւ հրա-
ւիրմամբ պիտի երաշխաւորէ այն փոքրիկ հանրա-
պետութեան հողային ամբողջութիւնը, բայց թեւ
ւարկութիւն պիտի չհաստատէ անոր վրայ, կամ
անոր ներքին գործերուն պիտի չխառնուի: Եւ
քան զոր հարկ ըլլայ մաքսերուն հաւաքումը եւ
սակագոյցներուն վերակազմութիւնը ապահովելու
համար, հասոյթին առ հարիւր 45ը Հանրապետու-
թեան վերադարձնելով ընթացիկ ծախքերու հա-
մար եւ մնացեալը երկրին փոխառութիւններուն
եւ այլ պարտքերուն տոկոսին յատկացնելով:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՅԱՐԱՆԻ Ա. ՏԱՌԱՐ ՊՅԵՆԱՆԻ

Յինճանճըլար Խոգուչու Ամերիկացի Խան

ՄԻՍԻՈՆԱՐԱԿԱՆ ԳԻՐՔԵՐ

Յատուկ ուշադրութիւն կը հրաւիրենք հետեւեալ գիրքերուն վրայ՝ որոնք կը ծախուին մեծ զեղչով:

Թիւ 871 Րէտհաուսի Անգղիերէնէ Թուրքերէն բառ-գիրքը: Էջ 827: Կաշեկազմը 93 եւ լա-թակազմը (թիւ 872) 80 դահ.:

Թիւ 873 Րէտհաուսի Թուրքերէնէ Անգղիերէն բառ-գիրքը: Էջ 2,224: Կաշեկազմը 180 եւ լաթակազմը (թիւ 874) 160 դահ.:

Այս բառագիրքերուն թէ՛ Անգղիերէնէ Թուրքերէնը եւ թէ՛ Թուրքերէնէ Անգղիերէնը այս անգամ միեւնոյն մեծութիւնով եւ ձեւով կազմուած են:

Թիւ 754 a ԿԵՆԴԱՆԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ, Ման Ա.

Թիւ 754 b ԿԵՆԴԱՆԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ, Ման Բ.

Առաջին եւ երկրորդ մասերը զատ զատ, պարզ կազմ, Յական դահ.: Երկու մասերը մէկտեղ, պարզ կազմ, 3 դահ., ընտիր կազմ 6 դահ.: Կը ծախուին Կ. Պոլիս Ամէրիգան խան: Այս գիրքերուն Տաճկե-րէնն ալ կը գտնուի:

Թիւ 621 Մեկնութիւն Հորից Աւետարանաց (924 էջ), լաթակազմը 15, կաշեկազմը 18 դահ.:

Թիւ 623 Մեկնութիւն Գործ. — Բ Կորնթացիս (523 էջ), լաթակազմը 9, կաշեկազմը 11 դահ.:

Թիւ 625 Մեկնութիւն Թղթոյն առ Գաղատացիս — Յայնուութիւն (774 էջ), լաթակազմը 12, կաշեկազմը 15 դահ.:

Երեք հատորը մէկտեղ, այսինքն թիւ 621, 623, 625, գին լաթակազմ 30 դահ., եւ թիւ 622, 624, 626, կաշեկազմ 40 դահ.:

Թիւ 628 Բառարան Սբ. Գրոց (635 էջ), գին 15 դահ.:

Թիւ 703 Դրամապաշտութիւն Եւ Ուրիշ Բա-րոյնի (Տօք. Ուոշպընի): Թղթակազմը 5 եւ լա-թակազմը 8 դահ.:

Թիւ 735 Այխարհագրութիւն (Փրոֆ. Մանի-սաճեանի), Գին 14 դահ.:

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՒ ՀԱՅ-

ՏԱՃԿԵՐԷՆ ՁՐԻ ՏԵՏՐԱԿՆԵՐ

Թիւ 48 Երեւակայութեան մեղքեր:

» 49 Տէրունական ազօթքը իբրեւ կանոն Բրիտանեական կենցաղի:

» 50 Վրանին ճիցերը կորսնցնող մարդը:

» 51 Յիսուսի նայինք:

» 153 Պօլ շէյէր:

» 154 Խրիսթիան 'էօմը ու ախլազընա գանունն նիսպլթիւնտէ օլան Բապպըն տու'ար:

» 155 Ձառըրըն գաղղարընը զայլ էտէնատէմ:

» 156 Կիթ քէնաին իշիւն քիրաղ ալ:

» 157 Յիսուսն խաչ իւզէրինտէ սէյլէտիյի եւտի քէլամար:

Դաւառներէն դիմել առ Մր. Ու. Ու. Փիթ, Ի Պայպըլ Հաուս, Կ. պոլիս:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՕՐԱՅՈՅՑ ՀԱՆՐԱԳԻՏԱԿԱՆ

1905

Գ. Պաղտատաբէն

Ընդարձակ 320 էջ՝ 3 զրը.— Պարզ՝ 38 էջ, յաւելուածով 1 զրը:

Բովանդակութիւն. Հայոց ընդհանրական Հայ-րապետին Օրհնութեան կոնգակը, բարոյական, առողջաբանական, ընտանեկան, բժշկական, դի-տական, պատմական, երկրագործական, վիճակա-գրական եւ կենսագրական (Գիսակի, Տքթ. Համ-լինի, Տքթ. Րիկսի եւ Գեր. Թ. Պոյաճեանի լու-սանկարները), թարմ ու օգտաշատ նօթեր, հար-ցարան, գործի մարդոց բաժին, զուարճալիք, շե-րամաբուժական քերական, առտին հիւանդապա-հութիւն, եւն.:

40 ՄՐՅԱՆԱԿԱՒՈՐ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

Կը ծախուի ամէն գրաւաճառներու քով: Կեդ-րոնատեղի 8. ՄԱՏԵՌՈՍԵԱՆ ՎՃԱՌԱՌՈՒՆ, Թիւ 27, Ֆինճանճըլար Եօղուչու (Պայպըլ Հաուս) Կ. Պոլիս:

ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ ՈՐԲԱՆՈՑ Ի ՊՐՈՒՍԱ

Հետեւեալ նուէրները ստացանք ջերմագին շնոր-հակալութեամբ:

Պրուսայի Աւետ. եկեղեցի 216, Պատ. Գ. Ստե-փանեան, Մուշ օրց. 100, Տիկ. Ա. Նօտուլեան 5, Տիկ. Մ. Կիւլմէյեան 1 ոչխար, Ս. Տինկիլեան էֆ. տետր, գրիչ, մոմ, Մանտա քօթ 40, Ն. Սէլճեան էֆ. Էտինճիք 10, Տիկ. Ս. Մարգարեան. Յրէզնօ օրց. 237, Ումն 108, Տ. Տէր Վահանեան էֆ. Մու-տանիա 20, Յ. Գամճեան էֆ. անդ 20, Կ. Ներ-սէսեան էֆ. անդ 10, Ա. Հաքիմեան էֆ. անդ 10, Յ. Նորգոսեան էֆ. անդ 10, Բ. Քիպարեան էֆ. 10, Ն. Թագթագեան էֆ. 20, Փ. Տէր Վահանեան էֆ. 10, Օր. Պայճառ Ենիճէ 5, Ս. Տէմիրճեան էֆ. 5, Ա. Էսկիշէհիբեան էֆ. 1 պարկ ալիւր, Տիկ. Խաչատուրեան 40 հաց ճոգոց, Իրանոսեան եղ-բարք 2 քապոթ, Ն. եւ Ն. Թաշճեան քոյրեր շա-քարեղէն, Մ. Մկրեան էֆ. 1 ոչխար, Գ. Պոյա-ճեան էֆ. 20, Յ. Գալիոնեան էֆ. 20, Կ. Հէփիմ-եան էֆ. 1 ոչխար, Կ. Քիրիշճեան էֆ. 20, Պրու-սաեարրօսեան եղբ. 20, Տօգ. Գ. Մկրտիչեան էֆ. 54, Յ. եւ Կ. Թէոսեան էֆ. 60, Զ. Գալիոնեան էֆ. 20, Ս. Բարուշեան էֆ. 20, Տիկ. Թէոնեան 10. Օթթօ Պաղտատաբեանի ձեռամբ Պարտիզակէ 267, այսինքն Խ. Աւետեան էֆ. 10, Կ. Գոնտայ-եան էֆ. 20, Տօգ. Յ. Տէր Ստեփանեան էֆ. 28, Ա. Եագուպեան էֆ. 20, Ս. Մակարեան էֆ. 5, Գեր. Հայր Ե. Սիրունեան 5, Պատ. Ս. Մանուկ-եան 5, Մր. Ռ. Չէյմպըրզ 20, Մ. Դերճակեան էֆ. 20, Մ. Թագէոսեան էֆ. 20, վաճառեալ դըր-եանք 114. Գ. Կ. Ասատուրեան էֆ. Պաղքէսիր 104, այսինքն վաճառեալ գրեանք 64, Գ. Կ. Ասատուրեան էֆ. 40, Հոգաբարձ Թագուր էֆ. 80 սիմիտ, Հաճի Բօթի էֆ. 20, Փ. Յովաննէս-եան էֆ. 1 կանթեղ, Կ. Արապեան էֆ. 20, Տօգ. Պէնէտիքթոս 54:

Նախորդ գումար 2,429 դահ. 10 փր., ներկայ գումար 1,545, համագումար 3,974 դահ. 10 փր.:

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԴԵՀԻ ԴԵՄ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՆՕՐԹՇ ՊՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՄԷՐՔԸՆԹԱՅԼ

ԴՐԱՄԱԳԻՈՒՆ Անգլ. Ոսկի 3,000,000
 ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ » » 16,378,774
 ՀԱՍՈՅԹ 1902
 ՏԱՐԻՈՅ » » 3,628,617

ՆՕՐՏՀԸՐՆ ԷՇՈՒՐԸՆՍ

ԴՐԱՄԱԳԻՈՒՆ Անգլ. Ոսկի 3,000,000
 ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ » » 6,227,900
 ՀԱՍՈՅԹ 1902
 ՏԱՐԻՈՅ » » 1,447,400

Ընկերութիւնքս իրենց Կ. պոլսոյ միացեալ Գործակալութեան միջոցաւ կը ստանձնեն ամէն կարգի ապահովագրութիւններ ընդդէմ Հրդեհի, աւելի օգտակար եւ աւելի զիւրազնի սակերով քան ուրիշ ամէն ընկերութեանց սակերը, բաղդատաբար այն բացարձակ ապահովութեան շուրջ կ'ընծայեն իրենց զրամագլխոց մեծութեամբ եւ իրենց պահեստի մթերեալ գումարներուն ստուարութեամբ: Նաեւ իբր ապացոյց իրենց հաստատութեան միայն Հրդեհի ճիւղին համար մինչեւ ցարդ տուած վնասներն 39,500,000 Անգլ. ոսկին կ'անցնի:

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

“ՄԱՐԻԹԻՄ”

ԴՐԱՄԱԳԻՈՒՆ Անգլ. Ոսկի 500,000

ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ Անգլ. Ոսկի 140,000

Ընկերութիւնը կ'ապահովագրէ չողենաւուց եւ առաքատանաւուց մէջի ապրանքները եւ զրա մածրարները խիստ օգտակար պայմանաւ: Գնոց եւ այլոց վրայ տեղեկութիւն անուր ուզողը կը հրաւիրուին դիմել Ղալաթիա Մէհմէտ Ալի փաշա խան, զեանայարկի թիւ 21 եւ 22 սենեակները, առ Գ.Ա.Բ.Ն.Ի.Կ. Յ. ՍԵՐՈՐԵԱՆ, Գործակալ Կ. պոլսոյ վերոյիշեալ երեք ընկերութեանց:

ԼԱՆԿՍԻՐ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ.

Դրամագլուխ 12,000,000 Անգլ. ոսկի

Անգլ. Ապահովագրական Ընկ. հրդեհի եւ կենաց, «ԲՈՅԸԼ» ընկերութեան հետ ձուլուած:

Հրդեհի դէմ կ'ապահովագրէ ամէն տեսակ ստացուածներ քարուկիր եւ փայտաշէն, կարասի եւ ապրանքներ, եւն., եւն.:

ԼԱՆԿՍԻՐ Ընկ.ը միշտ նշանաւոր եղած է ամէն վնաս անմիջապէս եւ արդարութեամբ հատուցանելով, իր ահազին զրամագլուխը

ՏԱՍԵՐԿՈՒ ՄԻԼԻՆ ԱՆԳԼ. ՈՍԿԻ

բացարձակ ապահովութիւն կ'երաշխաւորէ իր ապահովագրեալներուն:

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԼԻՎԸՐՓՈՒԼ.

ԼՈՆՏՈՆ.

4 North John St.

28 Lombard St. E. C.

Փոխ գործակալութիւններ Թուրքիոյ զխաւոր քաղաքներուն մէջ:

Ընդհանուր գործակալներ ի Կ. պոլսոյ

BOND, SELLAR & Co.

(Պոնտ, Սէլըր եւ Ընկ.)

4, 5 Բիւլըք Թիւնէլ խան, Ղալաթիա

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ

ԵՐԱՇԽՈՒՈՐԵԱԼ ԺԱՄԱՑՈՅՑՆԵՐ

Նիքիլ, արծաթ եւ ոսկեայտ

WALTHAM եւ ELGIN

հռչակաւոր գործարաններու:

Ժամագործական գործիք եւ պիտոյք,

Անգլիական զմելի, մկրատ եւ ածելի:

ԵՓՐԵՄԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

114. Թարագճրար փողոց եւ

3. Այնաճըլար փողոցի անկիւն, Կ. պոլսոյ:

Գաւառներէ ընդունուած յանձնարարութիւնք ճշդիւ փութով կը կատարուին:

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԹՈՒՐԲԻՈՅ ԳՈԼԷՃ, ԱՅՆԹԱՊ

Տնօրէնութիւնս նոր տարւոյ առիթով կը շնորհաւորէ հաստատութեանս բարեկամները եւ հաւակիրները, եւ կը թելադրէ որ յառաջիկայ ամսանախագատրաստական դպրոցի շրջան տւարտող տղայոց ծնողներ այժմէն սկսին պատրաստութիւն տեսնել, որպէս զի անոնք իրենց ուսումը գոյն մէջ չարունակեն 1905-6ին:

Յայտագիր եւ ուրիշ տեղեկութիւններ տնօրէնութիւնս պատրաստ է ուզողին հայթայթել ամենայն ուրախութեամբ: